

Capitulum primum. De Religione.
 Secundum. De neglecta Religione.
 Tertium. De Omnibus.
 Quartum. De prodigijs.
 Quintum. De somnijs.
 Sextum. De miraculis.

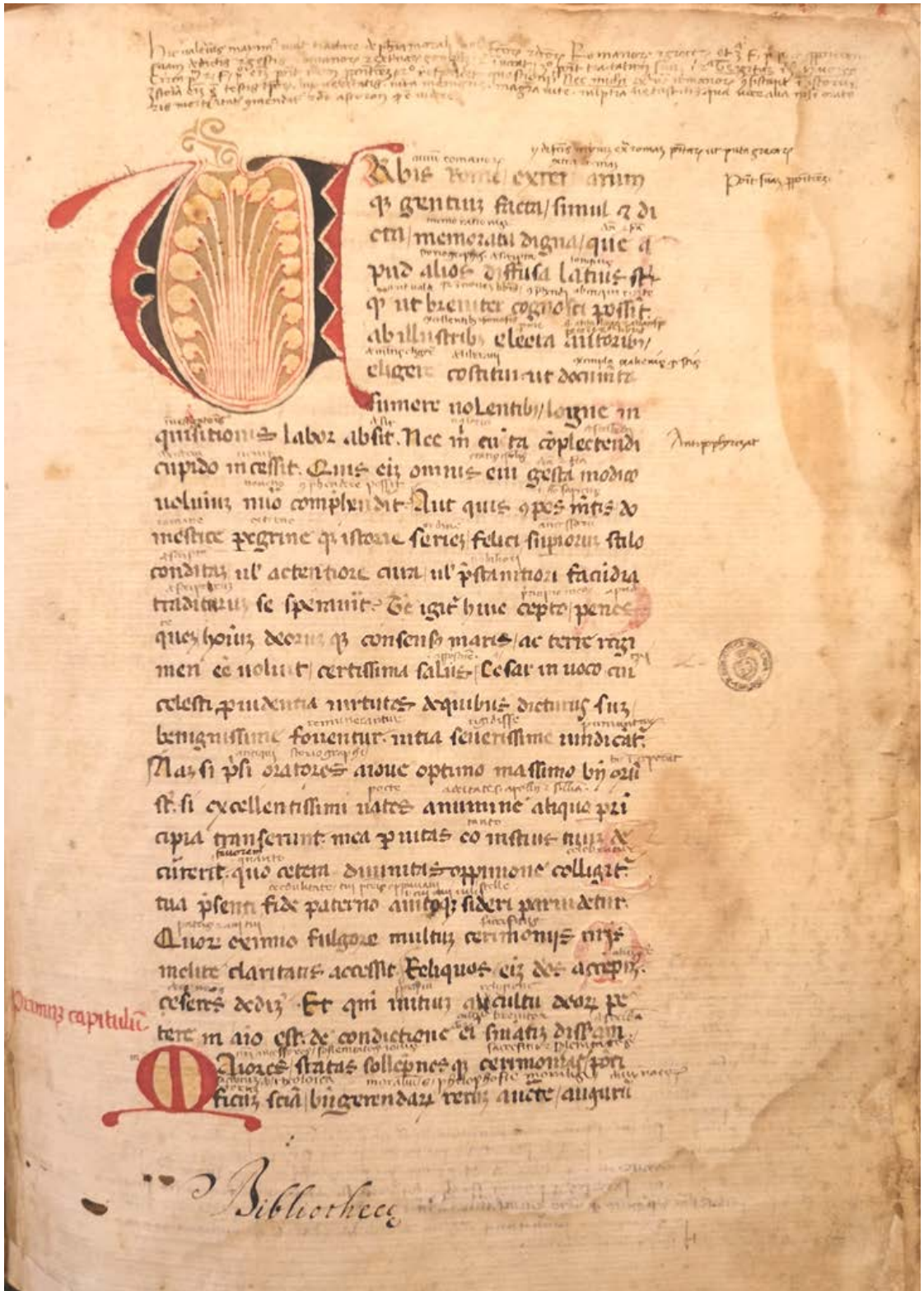
R B I S: Romæ ex
 terrarum q̄ gentium sc̄a
 simul ac sc̄a memoratu
 digna, que apud alios la
 tius diffusa sunt, quam
 ut breuit̄ cognosci possit.

ab illustrib; electa auctorib; deligere con
 stitui: ut documenta sumere uolentib;
 longe inquisitionis labor absit. Nec in
 caneta complectendi cupido in celsit̄ q̄
 enim omis eui gesta modico uolumini
 nio comprehendit̄. Aut quis compos
 mentis, domestice peragunt̄ q̄ hystorie
 scrient̄, felici superioꝝ, s̄lo condita uel
 attentiori cura uel prestantiore facun
 dia traditurum se superauerit. Te igit̄
 huic cepto pernet̄ queni holiꝝ deoꝝ q̄ co
 sensus maris ac terre regimen ee uoluit
 certissima salus patrie; Cesar in uoco:
 cui celesti prouidentia uirtutes deq̄
 sc̄ur san; benignissime fouentur, uita
 sauerisime iudicantur: nam si prisce
 oratores a ioue max̄o bñ orsi sunt,
 si excellentissimi uates, a nule aliquo
 principia maxerit̄ mea paruitas eo
 iustus ad fauorem tuum decurrerit
 quo cetera diuinitas opinione colligit̄
 tua p̄ni fide pat̄no auro q̄ fidei par
 uidetur. Quoz eximio fulgore multuz
 cœmonijs uis̄ in elite claritatis accē
 sit. Reliquos enim deos accepimus:
 Cæsares dedimus: Et qm̄ incum a
 cultu deoꝝ petere in animo est: de con
 ditione eius summatim disseram. Ma
 iores nr̄i statas tollentes q̄ cœmonia
 pontificum sc̄a bñ gerendaz rez aucto
 ritate, Augurum obseruatiōe, Apollinis
 predictatiōe uatum, Litijs portentiōe
 depulsijs, etrusca disciplina explicari
 uoluerunt: prisce etiam instituto reb;
 diuinis opa datur, cum aliquid comen
 dandum est precatiōe: cum ex poscēdu
 uoto, cum ex soluēde gratulatione, cum
 inquirendum uel exit̄ uel sortibus im
 petito cum sollenni ritu peragendum.

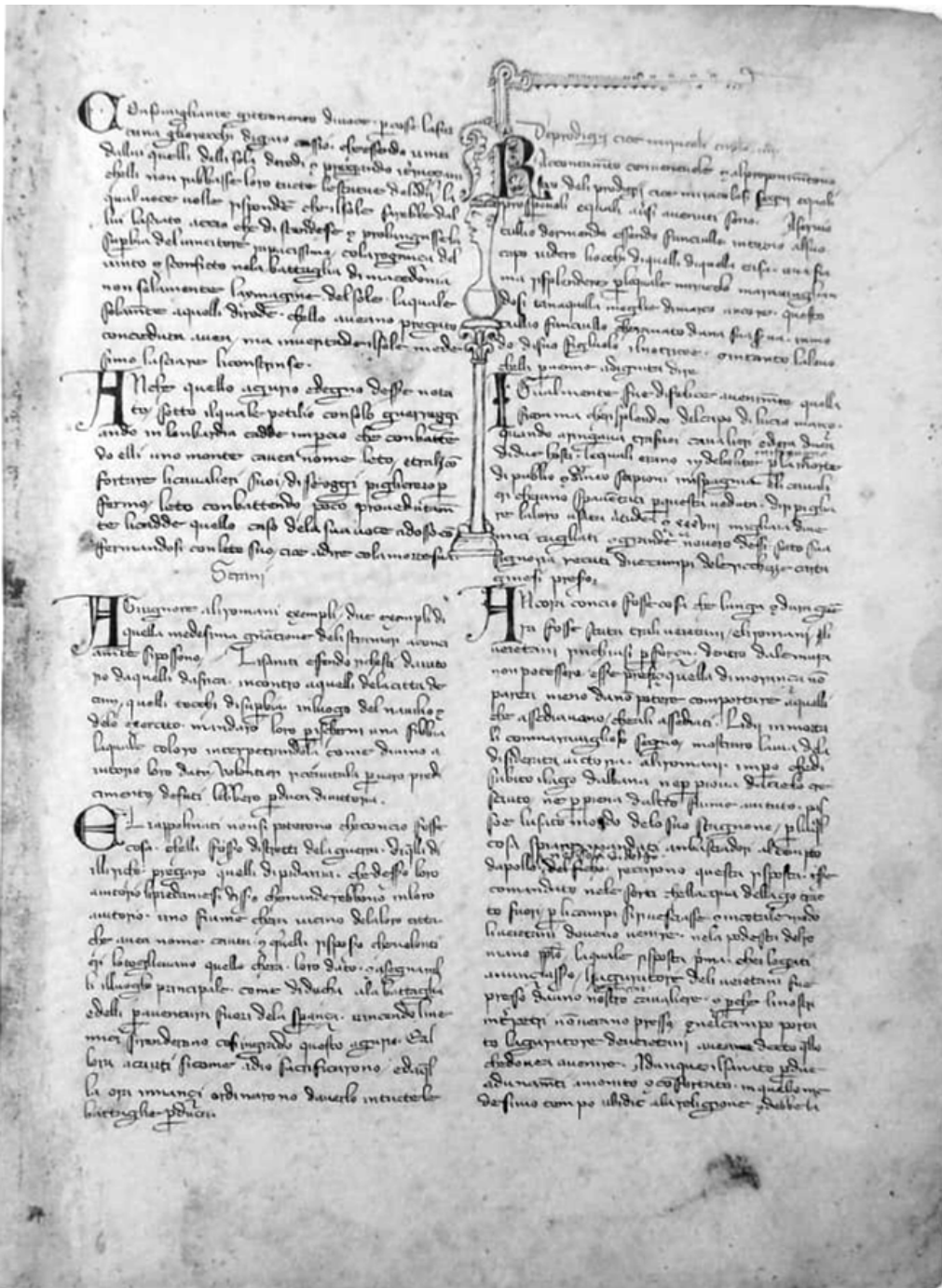
Religio

sacrificio quo etiam ostentoz ac fulguri de
 nuntiatōes procurantur.

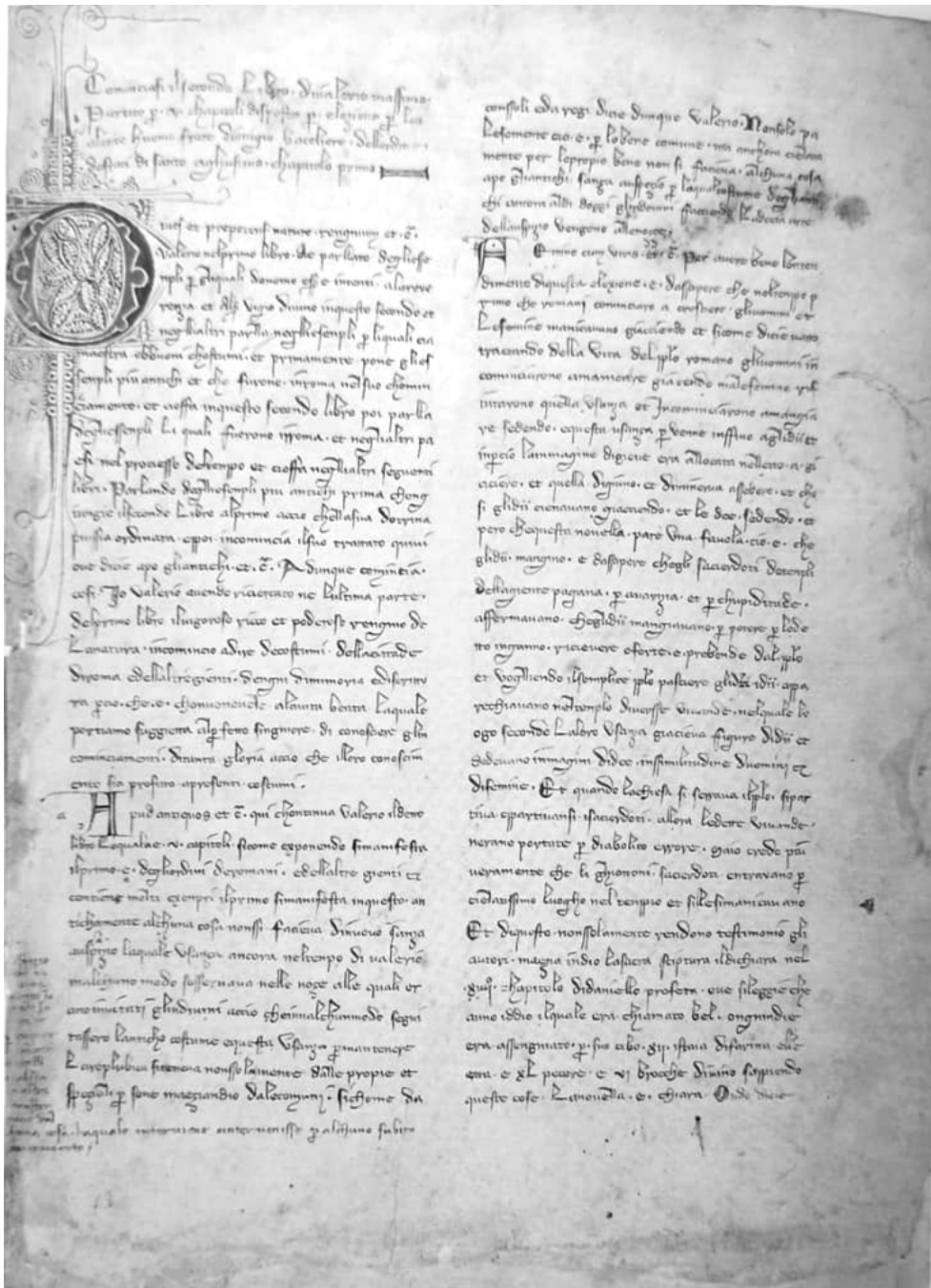
Quandē h̄ etiam amplius eandē religio
 fuit, ut florentissima tum et opulentissima cui
 iate, decem principum filij senatus obulto
 singulis eturij populis percipiēde sacoz
 discipline ḡa mulerentur. Ceteri q̄ quam mo
 go uenerari instituerant sacerdotem, uel
 cum id opiduz non dunt̄ ciuitatis exēpi
 sset nomen, Calotarianz petent̄ uel ut aliq̄
 dnt̄ calliphona ne deo uetustis ritib; periret
 de esset antistes. Cuius cum in urbe pulch
 rimum templum haberent, go ritu moniti
 sublimis libris ut uetustissima ceteroz
 placarent, h̄mā qm̄ licet eius inde octoz
 credebant, xv. iuris ad eam propitiandaz
 miserunt. It̄ m̄i dam sepe nio imperator
 uir̄i composit̄ uictoriaz composit̄ uictoria
 rum suscepta uota pessimūte profeta solue
 runt. Metellus uo. pont. maximus postu
 mum consulem ei. deq̄ flamini matilia
 lem ad bellum gerendum africaz petentem
 ne alacris discederet multa in cœ uis̄
 equit̄i passus est. religio q̄ sumuz impiā
 colit̄. Quo uito se posthumus martio cœ
 tamini commissurus non uidebatur cœ
 monis martis desertis. Laudabile duode
 cim fastium, religiosum obsequium Lau
 dabilior. uis̄ et. dx. in consimili re obedi
 entia Atiberio et̄ graccho ad collegium ui
 gurum. Iris ex prouincia missis que
 significabat se cum liberos ad sacca populi
 pertinentes legeret. aduertit̄ uito iabo
 naculum captum comitis q̄ sulacib; que
 ipse fecit̄. ex que re ab Augurib; ad senatū
 relata uis̄ eius. Gaius sigulus ex gallia.
 Scipio natica. eorlica romam reuerit̄.
 et se consulatu abdicauerit. Consimili
 ratioq̄ publius celi. M. cor. G. cethegus. G.
 claudius p̄ extra paz curiose aris admo
 ta deoꝝ immortalium uarijs temporibus,
 bellis q̄ diuersis flaminio abire uis̄ st̄
 coacti q̄ a T. dulpitio m̄ty sacrificandā
 cœpiti apex prolapsus eidem sacerdotum
 adshulit. oct̄tus q̄ soricis auditis fabio
 maxio dictaturam. Gaius flaminio magi
 sterium equitum deponendi causam pre
 buit. Ad uicentium h̄is q̄ post licinij
 pontifici maxio uirgo uetustis q̄ quadaz
 nocte parum diligens et̄ni ignis custos.
 fuisse digna uis̄ est: que flagro amouit
 retur maxie uo uirginis amilie discipula.

92. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Acq. e doni 405 (f. 4r)

93a. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana,
Acq. e doni 418 (f. 6r)
mano B

93b. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana,
Acq. e doni 418 (f. 13r)
mano C

ora condannato p sentenzia de populo. &
salvatore altre se p se uo nome
conquello medesimo punimente agunta
questa ragione che non conuenia se de
colui era ritornato in patria.

A quali huomini se alcuno delli idu ce
destrale singuificasse questa effione in
deuen accio chello loro sangue condutto per
due dode nobili uinagani uellato de l' m
hite uole principio tiberio nostro posto
gii hodie farebbero congruente consistere
sino patto diuinitate douendo fastidire pa
tra daloro conseruata aguardia acconune
abste uere istruata. Da il saluatore in
duote diriporare achauar singhi xxi
tribi pcondannati. cono fosse cola che
eti fauessero condannato. poi il terzo con
sola. & cesare uiceste facagione dice
de po che necessario era questi triu esse
re te mui op hno suo epulato. eue p
fallo dire sanuone abste uo. vno tribu so
pamente quando uoto di fama lastro. lo
quale tanto giudicato colt non denigno de
uote. come ne denigno de essere condanna
to p ius auzori. Quanto pensame no
che saluatore fosse diconsiliato e forte
ingegno ihuale no poteo essere conser
uo p trite sine disonora. ne p sere ucau
agrande honori. che pua piu mansuetume
p rone in amministrare iure publica.

Ancora de dode de cauati diuoni eman
de parte. cioè. CCCC. giovani compa
ente anno p se uo uoena decenpi. di
quali marco uictori & publio se mpronis. po
che comandato loro che andassero incicilia a
compire sepea dicala che ueruo uerua e
no aueno curato di parte tolo loro icauati
de l' e uone. hrimetore netru uo ihuelli
della camera.

Incora liceniori caufona giusticia biedero
pena adu fide. y loia paua. po che
clarco atilio pepsio & lucio furio filippo
procuratore che marco metullo que fore
emoti caualieri romani. iquali dopo la
disfaua ueruaa banualia di canni giurato
aucano de partisi. colui di uicidia. uo la loro
ficuati publici. che fosse messi traque

della camera procuratore & conuanti
infamia hie p rone. iquali cono fosse
cola effe uenisse impo fide. baniditi
mandati daili. p n b i t a d e r i. p u l t a n b l a r e
i p r o n i. & no potendo imp r e t a r e. que l l i c h e
ad mandauano in p r o n a. no rimasero. p a c h e
chauero. i d e. cola era al p a n g a e. uenno hie
se uare. h i p e d e. E marco uicte conser
notaua sanualia q u a d e. d i c o l o r i. i d e. p o
d r o. batillo i u e a. d e u o. c h e p u. s a n t a. c a l i e r a
p u g n a r i. p e r i n e n t i. q u a n d i s s i m i. c h e i n g a n
n a r i. h i c o r t a g a n e s s i. O i a. q u e s t o. c e n s u r o
t r a p a s s e. d a l l a. c o r t e. d e l l a. p a r t e. a n n u i
d e l l a. p u e r n a. p a n u a l e. n o. u o l e. c h e. d i s s i. c o m
t o. n o. i n g a n n a r o. i l l e. n e m o. E. d u e. a s s e r u i
d i q u a n t a. m e d e s i m a. g e n e r a c i o n e. p e r u a r o
f u o r i. d i. q u e l l i. c h e. d i s t a u a n o. e s s e. r e. i n s s i. a
O u o. f o s s e. c o s a. e s s e. G. e. t a. f u s s e. r i
u o s s o. d a l l e. m u o. d i. u i c e. m e. t e. l o. &
u n e o. d o m p i o. c e n s u r i. p u f a t o. e t t i. p o. c e
l o r e.

Et marco ualero masti hie p r o n a. d i n
f a m i a. d a c e n s u r i. p e i. i n. q u e l l o. m e. d e. s i. n. t.
o f i c i o. f u e. p a. i n f a m i a. d e. q u a l i. c e n s u r i
u o. p o. f a. s u a. u e. r t u d e. p o. c h e. p e r g a
e x i e n t i. s o p r a. p e t e r o. a. t u t t e. l o. r o. f o r e.
a c c i o. c h e. d e. n i g n i. a. c t i. u d i. n i. p a. r e. s e. r o. c h a. t o. r i
s i. d u e. s s e. p i. u. t e. s t o. h a. r e. h a. c e n s u r a. c h e
t o r e.

Et quella equa una priuata censura
eue sanualia de dode huomini
uicenti patreza & diuinitate de l' m. de
ficio. uolente p ministerio d' apparuere
in t r e m e. s u a. g r a n d e. z a. p o. c h e. c o n
g r a u o s a. &. g i o. c e. n. t. e. n. t. r a. t. a. t. o. r. e. a. l. l i.
a n n i. d e l l i. h u o m i n i. u e. t. a. t. e. c o m. u. n. e. u. e. t.
d i m i r a c i o n e. Q u a n t o. d i s s e. d i. r. i. t. t. a. m. e. n. t. e.
t e. a. l. t. i. s. i. m o. d i. c. e. n. d. o. c h. e. l. i. n. g. o. & d e. n. t. o.
e. q. u. e. l. l. o. h. u. o. m. o. c h. e. s. u. n. g. a. o. f. i. c. i. o. p. o. c h. e.
c h. e. s. i. p. o. t. e. s. t. o. d. a. r. e. h. o. n. o. r. e. a. c. e. n. s. e. l. o. p. i. u. d. e.
d. a. t. o. f. o. s. s. e. a. c. c. e. t. t. e. d. o. q. u. a. n. d. o. e. t. t. i. f. u. e. a. c. c. i.
s. u. t. o. i. n. u. e. t. e. c. o. n. c. e. f. u. s. s. e. c. o. s. a. c h. e. s. i. f. u.
i. n. s. t. e. d. e. l. l. e. r. e. p. a. r. u. n. d. a. t. a. e. i. o. c. d. a. m. o. n. e. t. i.
c. h. e. r. a. r. a. b. e. m. a. n. d. a. t. a. & f. o. s. s. e. r. o. r. a. d. o. m. i. d. i. c. e.
l. e. t. a. u. o. l. e. d. o. u. e. t. t. i. i. s. e. r. u. e. u. a. d. a. l. l. o. a. c. u. s. t. o.
t. o. r. e. p. a. u. a. t. u. e. i. l. l. o. n. e. p. u. r. o. p. o. r. t. a. r. e.
d. i. u. i. n. g. i. a. g. r. a. u. d. i. c. i. t. u. t. t. a. f. a. c. t. o. r. e. u. o. l. e.

93c. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana,
Acq. e doni 418 (f. 29r)
mano D

Religione . 1
 Naugeta religione . 2
 O Dmiribus 3
 Valerij maximi factoz dictoz qz memorabilia
 ad Thibetum ceteram libri primus incipit .

De prodigijs . 4
 De Somnijs . 5
 De musticulis . 6

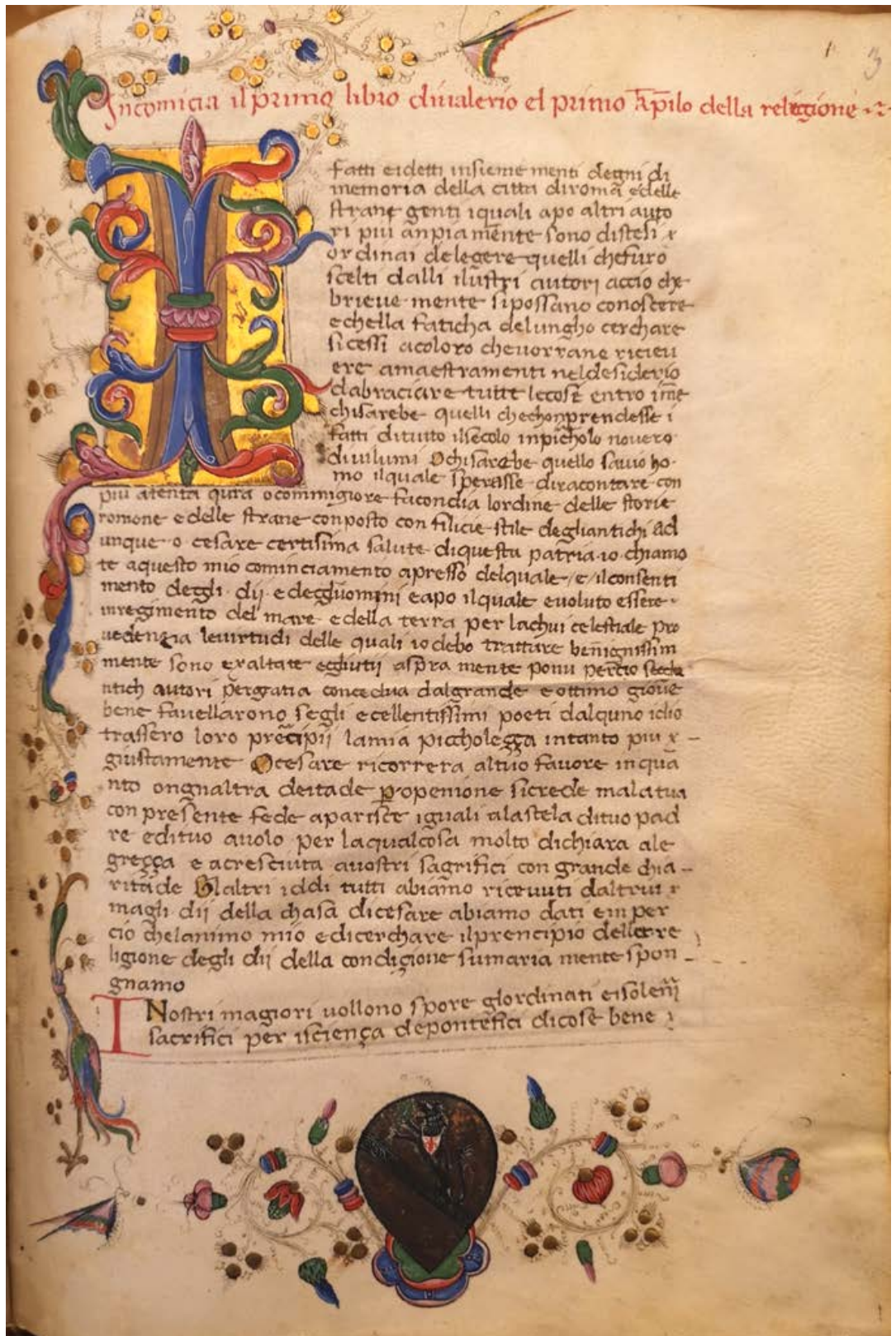
Rome extenu qz gentiu dicta siml ac suis memo
 digna . que apud alios lituis diffusa sut
 si possint ab illustribus electa . utrobz delige costru
 oimeta sumere uolentibz longe inquisitione libro . b
 Nec in aita complenda cupido cessit . Quz eis omis e
 gesta medico voluminu nio coprehendunt . aut quoz b
 mentis domesticz peregrine qz hystorie seuem felia sup
 i shlo coditum ul attentiae cura ul prestissime fundat
 iq huius cepto penes quolibz deoz qz cōsensis maris ut tre
 filius pie celsitudoo . au celesti prudentia mentes qz
 ime fouentur . una seuerissime iudicantur . Nam si post
 imo bene ozi sut . si excellentissimi uires . a numine ali
 ea puitis eo iustus . Adhuc tūi deatreat . quo retū diu
 a tua piti fce pēno iuro qz fidei pū uidetur . Quoz ex
 zomonijs nūc iudice claritas . accessit . Deoz eim reliquos . re
 dimus . Et qm intū . iustū deoz petere iāio ē . De aditione

Itatas solēns qz ceremonias . pōmissū sū . bene gerendaz rez au

Uteritate . uiguri obsequatione . apollinis pōitione uatum libris potētoz
 depulsis . et uicta disciplina explicari uoluerūt . Priso enā instituto re
 bus diuini opū datur . ai aliqd cōmendandū ē precantō . ai expostendū uo
 to . ai soluendū gratulatione . ai inquirendū extis ul scōbz et i pto . ai solē
 ni uia pagendū Lactatio quo etiā obstantoz . ac fulguri demūtionē pōniū
 tur . Tanti aut shidū . antiquis nō solū seruande . k etiā . implimentē religio
 nis fuit . ut florentissima tū et opulētissima ciuitate . x . pūcipii filij senat
 cōsilio singulis eturic populi popiende . sacoz discipline grā traduētū . Ec
 rez qz quā more greco uenerat i stituerūt . sacerdotem . uelut ai id opid
 um nō dū ciuitatis . accepisset nomen . Calatariā poteret . ul ut . dly dicant
 Caliphēnā . ne deo uentis ritibus . perita deesset . Anthistel . Cui ai i uile
 pulcherrimū templum hērent . greco ritu . moniti sibilinis libris . ut uetustissim
 im ceterem placuerit . hēnā . qm . sacra ei inde orta cecidit . x . utros .
 ad eam propitiandā miserūt . Item mīi deoz sepe nūo impatores nū . com
 potē uotoz . suscepta uota . pessimūte pfecti soluerūt . Vt ellus nō pon
 tēfex maximus . postumū consulem . eundem qz flaminē . martiale . ad bellū
 gerendum . affertim potentē . ne . i sacris discederet multa dicta uelē eg
 redi passus nō est . religioni qz sūmus impetū cessit . quo turo se postum
 us martio certaminū cōmissurus nō uidebatur . ceremonijs martijs desertis .

94. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Acq. e doni 440 (f. 1r)

Incomincia il primo libro di ualerio el primo capo della religione .2.

D fatti e detti insieme menti degni di memoria della città di roma e delle strane genti iquali apo altri autori piu ampia mente sono distesi e ordinati de legere quelli che furono scelti dalli illustri autori accio che briue mente si possano conoscere e della fatica del ungho cercare li cessi a coloro che uorranne uicere e amaestramenti nel desiderio di abbracciare tuitte le cose entro in che sarebbe quelli che comprendesse i fatti di tutto il secolo in piccholo numero di uolumi. Deh sarabe quello sauo homo il quale sperasse di raccontare con piu attenta cura o commigiora facondia lordine delle storie romane e delle strane composto con felice stile de gli antichi adunque o cesare certissima salute di questa patria io chiamo te a questo mio cominciamento apresso del quale e il consentimento degli di e degli uomini capo il quale euoluto essere uicenza le uirtudi delle quali io debo trattare benignissimamente sono exaltate e giustizie sopra mente ponu perche se da antichi autori pergrata concectua dal grande e ottimo gioie bene fauellarono se gli eccellentissimi poeti dalquino ichio trassero loro precipi lamia piccholezza intanto piu e giustamente. O cesare ricorrera al tuo fauore in quanto onqualtra deitate propemone si crede malatia con presente fede aparser iquali alastela dituo padre e dituo auolo per laqual cosa molto dichiara allegrezza e acresciuta auostri sacrifici con grande diuitade. Ma altri uidi tutti abbiamo uicruuti daltrui e magli di della chasa di cesare abbiamo dati em per cio delanno mio e di cercare il principio dellere uigione degli di della condigione sumaria mente spongnamo

I Nostri maggiori uollono spore giordinati e isolem sacrifici per uicenza de pontefici di cose bene

95. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Ashburnham 526 (f. 3r)

Liber iste e conuictus s^{te} Marti sup sexu
latus ab uxore oli & philippi d'arona

1571

Libris rome excelsarumq gentium facta simul acq
ditta memoratu digna q apud alios latinis diffusa s^t
q ut breuib cognosci possint ab illis libris dicta auc
toribul deligere constitui ut documentea sur ore uolentibus
neq inquisitoris labor ablic. Nec m̄ cuncta cōpletenda cup
ado incellit. Quis em̄ causas em̄ gesta modico uoluminū
numero comprehendere. Aut quis cōpes mentis domestica
peregrinaq bystriae seriem felici stilo conditam uoluerit
ore cura ut prantiora fructandia traditurum se sperauerit.
Te igitur hinc cepto peries quem homis deozq consentulan
aril atq terre regimen esse uoluit. Certissima salus p̄te
Cesar innoco. cuius caelesti providentia uirtutes de quibus dicitur
sunt benignissime fountur uirtia seuerissime iudicantur. Nam
si p̄fici oratōres noue optimo maximo bene orsi sunt. si eccl
entissimi uirtes animine aliquo principia traxerunt met
paruitas eo uirtus ad fauorem tuum decurrere. q no cōte
ra diuinitat sp̄mone colliguit tua profeci fide p̄cerno
ant̄oq̄ fidei par uidetur. Quorum eximio fulgore multū
cerimonis nostris in dies claritatul acellit. Deo enim reli
quos accepimus. Cesares dedimus. et qm̄ incunū aculeu deoz
petere in aū est de condicione eius summam differam.

mandat facere
at omnia

1571

Maxima Antea solemnēq̄ ceremonias pontificam scia

96. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Conv. Sopr. 221 (f. 1r)

Valerij maurij factor & diacon
 memorabilem lib. 1. Incipit ad
 nterium cesare. 7. De religione. 4. de
 neglecta religioe. 11. De ...
 digni. 8. De ... 7. Doniaculis. p. 110.

Ratio in me certamini
 q. geniu. san sunt ac
 dicti meoratu dig. q.
 aps alia lati diffusa
 st q. ut burt cogit pr
 sint. ab illustrib. elera auctoib. d. hge
 constitui. u. doamita sume uolentib. lage
 i q. stois labor ab sit. Nec in aicta ope
 techi cupido i cessit. Q. e. omis auge
 sta modico uolumnu nuu o phndit
 ai q. o. copo metis domestice pogniq.
 histore sentie felia supiori stilo d. orita.
 ul. attetioe am. ul. p. stitacion facidia
 felitur se spunt. Te. q. huc cepto pe
 nes que totiu. d. or. q. c. sens. mano
 ac tre regnu. ce uoluit etissia saluo
 pate. cesar i uoco Qui celesti p. uideri
 uitates d. q. b. d. i. can. s. u. b. i. g. n. s. i. m. e
 fouet. n. t. i. a. s. e. u. i. s. s. i. e. u. i. d. i. a. t. e. s. i. a. s. i. p.
 sa. a. i. t. o. d. o. a. b. i. o. n. e. o. p. t. i. o. m. a. r. i. b. e. n. e.
 or. si. s. t. s. i. e. c. e. l. l. e. t. i. s. s. i. m. u. a. t. e. o. q. u. i. e.
 d. q. u. o. p. n. a. p. i. a. t. r. e. n. t. i. n. e. a. p. u. n. t. a. s.
 eo. u. i. s. t. i. a. d. f. u. n. d. e. z. t. u. u. d. i. a. u. t. e. i. t. q.
 e. r. a. d. u. i. n. t. a. s. o. p. t. i. o. n. e. c. o. l. l. i. g. i. t. n. i. a. p. r.
 s. e. n. t. i. d. p. u. n. t. i. o. a. u. t. e. q. s. i. d. e. i. p. u. n. d. e. t.
 Q. u. o. z. e. r. u. m. o. s. u. l. g. a. e. m. i. t. u. c. e. i. m. o. n. i. o.
 m. i. s. i. d. e. i. t. e. a. l. a. c. t. a. t. i. o. a. c. c. e. s. s. i. t. R. e. l. i. q. u. o.
 a. d. d. o. s. a. c. q. p. u. n. t. i. a. c. e. l. s. i. d. e. d. e. d. i. m. e. t. q. m.
 i. n. t. u. u. a. c. u. l. t. u. d. o. z. p. e. t. e. i. a. i. o. e. d. e. c. o. d. i.
 e. t. e. a. s. i. m. a. t. u. d. i. s. s. i. a. C. e. u. a. d. e. s. t. a. t. u.
 t. i. o. s. o. l. l. e. n. e. s. q. c. e. i. m. o. n. i. a. s. p. o. t. i. f. i. c. a. z.
 s. i. a. b. i. g. e. r. e. d. a. z. r. e. z. a. i. c. t. a. t. e. a. u. g. u. r.
 o. b. s. u. a. t. e. a. p. p. o. l. i. n. e. p. e. i. a. r. t. o. e. n. a. t. i.
 l. i. b. o. p. o. r. t. e. t. o. z. d. p. u. l. s. i. o. e. t. r. u. s. t. e. a. d. i. s. a.
 p. l. i. n. a. e. x. p. l. i. c. a. t. u. o. l. u. e. r. t. p. r. i. s. t. o. a. i. s. t. i.
 t. u. t. o. r. e. b. d. u. i. u. o. o. p. a. d. a. t. a. i. a. d. o. m. e.
 d. a. d. u. e. p. a. r. t. o. e. a. i. e. p. o. s. t. e. o. s. u. o. z. a. i.
 s. o. l. u. o. d. g. t. u. l. a. t. e. C. u. i. q. u. e. s. u. l. e. r. u.
 u. l. c. o. r. t. i. b. i. p. r. i. u. o. C. u. i. s. o. l. l. e. p. i. n. t. u. p. u. g. e.
 d. u. i. d. a. e. f. i. c. i. a. q. a. o. s. t. e. t. o. z. a. c. f. u. l. g. u. n. i.

T d. m. i. n. a. t. o. e. o. p. e. u. a. t. e.
 Antu aut studiū antiqo n solū ser
 uande s. a. amplifiaide religiois fu
 ut floretissima tu a opulētissima aui
 tate. d. e. c. e. p. n. a. p. i. s. i. l. i. u. s. e. n. a. t. o. c. o. s. u. l. e. o.
 s. i. g. u. l. e. t. i. m. e. p. p. l. i. o. p. a. p. i. e. d. e. s. a. c. t. o. z. d. i. s. a.
 p. l. i. n. e. g. r. u. d. y. r. e. C. e. t. e. r. i. q. i. q. m. o. e. g. r. o.
 u. e. n. a. i. i. s. t. i. t. u. e. r. a. t. s. a. c. e. d. o. t. e. a. u. e. l. l. i. a. a. i.
 i. d. o. p. p. o. d. u. n. o. d. u. a. u. i. t. a. t. i. a. c. e. p. p. i. s. s. i. i. i.
 a. l. a. t. a. t. i. a. p. e. t. e. n. t. u. l. u. t. a. l. i. y. d. i. a. r. t. a. i. l.
 l. i. p. h. e. n. a. n. e. d. e. e. u. e. t. u. l. t. i. s. o. n. t. i. b. p. r. i. a. d. e.
 e. s. t. i. a. r. t. i. s. t. e. z. C. u. i. a. i. i. u. r. b. e. p. u. l. c. h. e. n.
 m. u. t. e. p. l. u. h. a. b. e. n. t. g. r. e. c. o. n. u. t. u. m. o. n. i. t. i.
 s. y. b. i. l. l. u. s. l. i. b. o. u. t. u. e. c. u. l. t. i. s. o. s. i. m. i. a. c. e. t. e. z.
 p. l. a. c. a. r. e. t. t. e. m. a. q. m. s. a. e. a. r. i. i. n. e. r. d. e. e.
 h. a. t. e. r. v. u. i. t. o. z. a. d. e. a. p. p. i. t. a. d. i. m. u. s. i. t. e. t.
 m. a. t. d. i. n. s. e. p. e. u. i. b. o. i. p. u. t. a. t. e. u. n. c. o. p. t. e. o.
 u. e. c. o. i. a. z. s. u. s. c. e. p. t. a. u. o. r. a. p. e. s. s. i. m. a. t. e. m.
 p. f. e. c. t. i. s. o. l. u. e. n. t. i. r.

M Etellus uo pntifer marim postu
 ipu cōsule eūdeqz flammēz māa
 ale. ad tellū gendū afficā petere. ne
 a. s. a. d. d. i. s. c. e. d. e. t. m. u. l. t. a. d. i. c. t. a. u. r. t. e. e.
 g. e. h. i. u. s. s. i. u. s. n. e. r. e. l. i. g. i. o. i. q. s. u. m. i. i. p. u. i.
 c. e. s. s. i. t. Q. u. o. t. u. t. o. s. e. p. o. s. t. u. m. i. m. a. i. o. e.
 t. a. m. i. q. m. i. s. s. u. r. n. o. u. i. d. i. a. t. e. c. e. i. m. o. i. u. s.
 m. a. i. n. o. d. s. t. r. i. o.

L Audabile duodea fuscū religiosū
 obsequū. laudabilior. uij. a. xv. i. c. o.
 s. i. l. i. r. e. o. b. e. d. i. e. n. t. i. a. A. r. t. e. i. d. e. i. g. u. a. r. e.
 a. d. c. o. l. l. e. g. i. u. a. u. g. u. r. l. e. t. t. i. s. e. x. p. u. i. a.
 m. i. s. s. i. s. q. b. s. i. g. n. i. f. i. c. a. t. u. r. s. e. a. i. l. i. b. o. a. d.
 s. a. e. p. p. l. i. p. t. a. n. e. t. e. z. l. e. g. e. t. a. i. a. d. u. i. t. a. s. e.
 u. r. t. i. o. t. a. b. n. a. c. l. i. n. a. p. t. u. i. c. o. m. i. t. i. s. c. o.
 s. i. l. a. i. b. q. i. p. e. f. e. c. a. s. s. i. a. u. q. z. r. e. a. b. a. u. g. u.
 r. i. b. a. d. s. e. n. a. t. u. d. l. a. t. a. n. u. s. s. i. a. e. i. g. a. u. r.
 f. i. g. u. l. u. s. e. g. a. l. l. i. a. s. a. p. p. i. o. n. a. s. i. c. a. e. c. o. n. s. i.
 a. i. r. o. m. a. r. e. d. i. e. t. a. s. e. c. o. s. u. l. a. t. u. a. b. d. i.
 a. u. e. n. i. t.

C Onfili rōe pt celus. m. cor. n. cet. e
 g. u. o. g. c. l. a. u. d. i. p. p. e. r. t. a. p. u. z. a. i. d. o. s. e.
 a. d. m. o. t. a. d. o. z. i. m. o. r. t. a. l. i. u. u. a. n. i. o. t. r. a. b.
 l. e. l. l. a. z. d. u. i. s. i. s. f. l. a. m. m. i. n. o. a. b. i. u. e. u. i. s. s. i. t.
 c. o. a. c. t. i. o. z. e. n. a. A. r. s. u. l. p. i. t. i. o. i. e. s. a. e. f. i. c. i. a. d.
 a. u. e. z. p. l. a. p. s. u. s. a. d. e. s. a. c. e. d. o. t. u. i.

De religio
 ne. Ca. p.
 De religio
 ne. Ca. p.
 De religio
 ne. Ca. p.

Corona
 Dec. Frug. Corg
 Calliphona Sella
 S. em. laudo
 Libri Sybillon
 C. i. n. t. a. s. c. o. l. a. b. n. e. s. e. n. a.
 M. a. u. r. i. d. o. s.
 locu. illu. v. d. n.
 u. e. n. a. b. a. t. u. r.
 P. o. s. t. u. m. i. C. o. s.
 T. i. b. e. r. i. C. o. m. i. s.
 C. o. s. u. l. a. t. u. s.
 S. a. p. i. o. u. e. s. t. e. s.
 P. C. e. l. s.
 M. o. c. o. r. n. e. l. i. C. e. l. s.
 C. C. l. a. u. d. i.
 S. u. l. p. i. t. i. o.

99. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Edili 184 (f. 1r)

sum p^o filio dicitur ut eodem
sp^o scilicet p^o p^o et ueritatem
sine memoria spoliaret et falsi
solida contritione inq^ueretur.
Et in plene inuidie uel ad
sumum audacie gaudium ferunt
ipso augusti et mo p^o h^o uenit
ad huc est.

R Epit^o e^o q^u dicit. Q. strator
filium que ut uox ei agnosceret
nulla in corpore potuit.

Quid turbellus calca q^u ad huc
ante se gladio gentium tulit
et q^u dicitur de loricis ei contemdit
in actum uerale iudicium adeo fimo
zabile distendit ut uix uisus q^uq^u
sunt q^ustrant p^o illi reliquit
loci. In illa h^o quos neq^u calup
nie p^ostrone neq^u uolente ple
bis uoluntate iudicium religio
offe.

Molto fortius ille q^u cornetis
sille dictatoris potentia in
domi. gn. assiduo recepit. si
hinc q^u ei p^ore penatib^u expu
lit uocando ne illum si ad illi
dione peccatum. Veru^o p^ostr
assillana uolentia cesarum ca
tie redunt gulez nancila romani
ip^o uisitor p^oncipe obtinere
i publica custodia sp^o p^ostr.

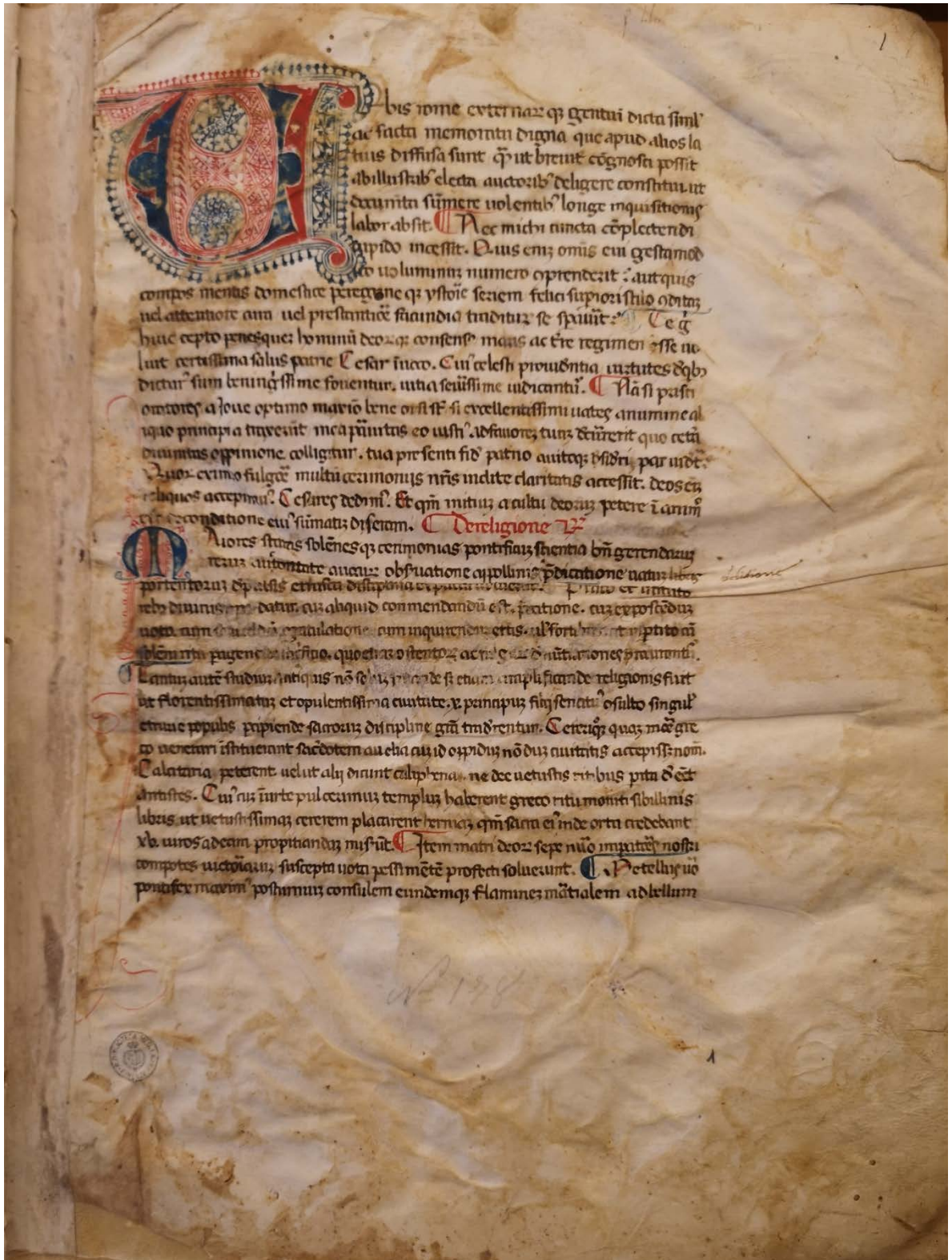
Eodem q^u dicit rei p^o i consili
medatio mulieris tunc
tas mediolani rep^ota est ligas
cist p^ostrone q^u dicit p^ostr ac fili
so accita est iudicio p^ostr met
ad septimichy lome i strator. rone
q^u ei aut splendidi testis aut o
hoctie unguis fimo de est p^o
i expugnabiles est uis q^ustrator
i rone nescit p^ostr abye.

Idem bazilien quidam p^o exi
miam similitudinem capadocie
regni affectant^u t^uq^u a^uame ca
que a. a. d. antonio dicitur luc
clarius erat q^u p^ostr totius o
rientis ciuitatum et gentium ex
dula suffragatione filium caput
clemeter ipse imenso iusto ip^o
di suplicio coegit. deo g^one a^u.

Explicat liber ualerij max^o f^o
toz et deoz memorabilium. q^u dicit
om^o p^ostr de ei q^u gloriose p^ostr
uigini et leato fransio q^ustrator
et tot^o celest^o curio libro fimo die
u^oq^u decembre 1393. iudicij 6. p^o
lon nono residente quo a^uo ma
g^ostrone et p^ostr d^one comes sole
tue de bati natus felix rone
me d^o coctie tricoli una cu^o alijs
suis collegis comitib^u et nobilib^u
a. uolentis d^one illustri medie
lancti dicit se g^ondant et p^o i
p^ore a iustis op^ostrone a rone
tib^u ciuitate floe ca sepelitur uap
tie sub gubernatore q^ustrator
eidem collegiuit. q^ustrator p^ostr
me f^onciam f^ondum a f^o
neta notu.

100b. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Edili 185 (f. 87v)

sottoscrizione di Francesco di ser Adamo da Farneta

101. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Fiesolano 178 (f. 1r)

Incomincia il libro di Valerio ma-
ximo de factis et miracabilibus
de Tiburio Caesare libro primo
della Religione Capitulo .j.
Della non curato Religione cap. ij.
Della fronte o uera morte cap. iij.
De prodigijs o uera miracali cap. iij.
De somnijs Capitulo .ij.
Della matanigle Capitulo .ij.
Proemio del libro di ualerio ma-
ximo auertendo cittadini di
Roma .

I fatti et iudici li
quali sono degni
di memoria della
citta di roma . et .
delle extrane genti
I quali fatti et iudici
ti appo altri auto
ri piu largamente

sono distesi ordinati de leggere
Quelli iquali furono scelti dalli
excellentissimi autori deo che bene
uolentemente conoscere si possono
taccio che la fatica de llungo re-
corare si cessi da coloro che uolera-
no essere amaestrati Me tunc
desidero da biasciare tutte le
cose entore **O**chi sarebbe quel
li che comprendesse tutte le cose e
i facti di tutto il secolo in puolo nu-
mero di uolumi **O**chi sarebbe
quello sciuo huomo il quale spe-
rassse di raccontare lordine delle
Romane historie et delle foreste
re con piu attenta cura o co mi-
gliore facundia loquale ordme
fu composto con felice stile dell
antichi **A**dunque Cesare sa-
lute certissima della romana pa-
triate in uoco a questo mio prin-
cipio appo il quale Cesare e uolu-
to essere il reggimento del mare
et della terra / piauu celestiale
prouidentia / le uirtu delle quali
tractare debbo benignissima me-
te exaltate sono / raspramente
luntij puniti / poe che solitach
autoci per gratia conheduta del
grande et optimo Giove / benefa-
uellarono / se li poeti excellentis-
simi da alcuna ditate trassono
la loro principij / intanto la mia

basseggi piu gustamete / o / Cesa-
re al tuo favore ricorriere / et qua-
to dalli huomini ognaltri deitate
populione e creduta / ora la de-
tate tua an la presente fede appa-
re pari alla stella del tuo padre / et
del tuo uolo / plaquale cosa molto
dichara allagregia / e accresciuta
alle nostro feste / con gratie splendo-
re / halthi vdy tutti ricuanti abbia-
mo / **Q**uelli della casa di caesare
demo / **E**t pero che nel mio ani-
mo e di omniare della religio-
ne deli idij della conditioe di
quella somariamente dispo-
gamo **D**ella religione Capito .

Li nostri maggiori uollono
che si disponessono poi del
li furono tolli uia li libri dell
orribili miracoli / li ordinati et splen-
dificati / pla sientia de potestati
e dibene opemere letose uollone
che si disponesse p uito stato di
quelli che predicano li auguri
et splentate / et risonso da pollo
et anuntiameto delle sibile
et questo secondo la doctrina della
contraria de Trusia / **E** da si
opere alle diuine cose secondo lor-
dine antico in questo modo che
quanto alcuna cosa e ra comen-
tare se io sacrifico con preghi
Et allora a ltrissi quado alcuna
cosa e datomandate sia con
voti sacrifico / **E** allora a siffa-
re il uoto se con allagregia sacrifi-
co / **E**t quando e da curate di sa-
pere alcuna cosa / o nelle interia-
ti dell animali / o nel buella
me sacrificando e da festeggiare
con splente costume e da com-
piere / plaquale splene costume
si fecerono et procurano li amun-
tamenti delle folgori et miri-
coli **C**anto studio si alli anti-
chi non splamozie di seruare la
religione / ma ancora da crescelia
che essento la citta di roma richi-
stima et fioritissima / p decreto del
senato furono mandati di eci-
figliuoli di prinapi a castano de
popoli della prouincia de Trusia /

102a. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Mediceo Palatino 238 (f. 1r)

Valerij maximi factorum victorum
Memorialium liber. 1. incipit. De re-
ligione. 1. De neglecta religione. 11. De
omnibus. 111. De prodigiis. V. De som-
nio. VI. De mirabilibus. prefatio.

His romae exterru-
q; getu facta simul
ac dicta memoratu di-
gna que apud alios
latius diffusa sunt qua
ut breuiter cognosci pos-
sint. ab illustrib; electa auctorib; de-
ligere constitui. ut documenta sumere
uolentib; longe ignominiosior ablit.
Nec michi aucta complectendi cupido
iessit. Quis enim omnis eugeta mo-
dico uoluminu numero comprehen-
derit. Aut quis corpus mentis domesti-
ce pegi neq; historie seruescila sup-
ori stilo condita. ul' atterique cura ul' p-
stantiori fuerit diu. tnditur. pauerit.
Te igitur huic apto pines que hominu
dozq; consensu maris ac ter regim
ee uoluit artificissima salus patrie ce-
sar inuoco. Cui celesti pudentia ur-
tutes de quib; dicitur sum benignissime
fouet. uita seuerissime iudicatur.
Na si ipsa oratores ab hunc optimo
maximo bene orsi sut. si excellentissimi
uates a numine aliq; pncipu tunc ter-
mea paruitas co iustus ad fauore
tuu detur rere. quo cetera diuini-
tas opinione colligit. tua plene fide pu-
terao auctozq; fideri parit ad. Quoz
eximo fulgore. mltu armonius nris
melite. alacritatis accessit. Reliquos
enim deos accepim. alios dedim. Et
quoniam inritu. aculeu toz ptere iam

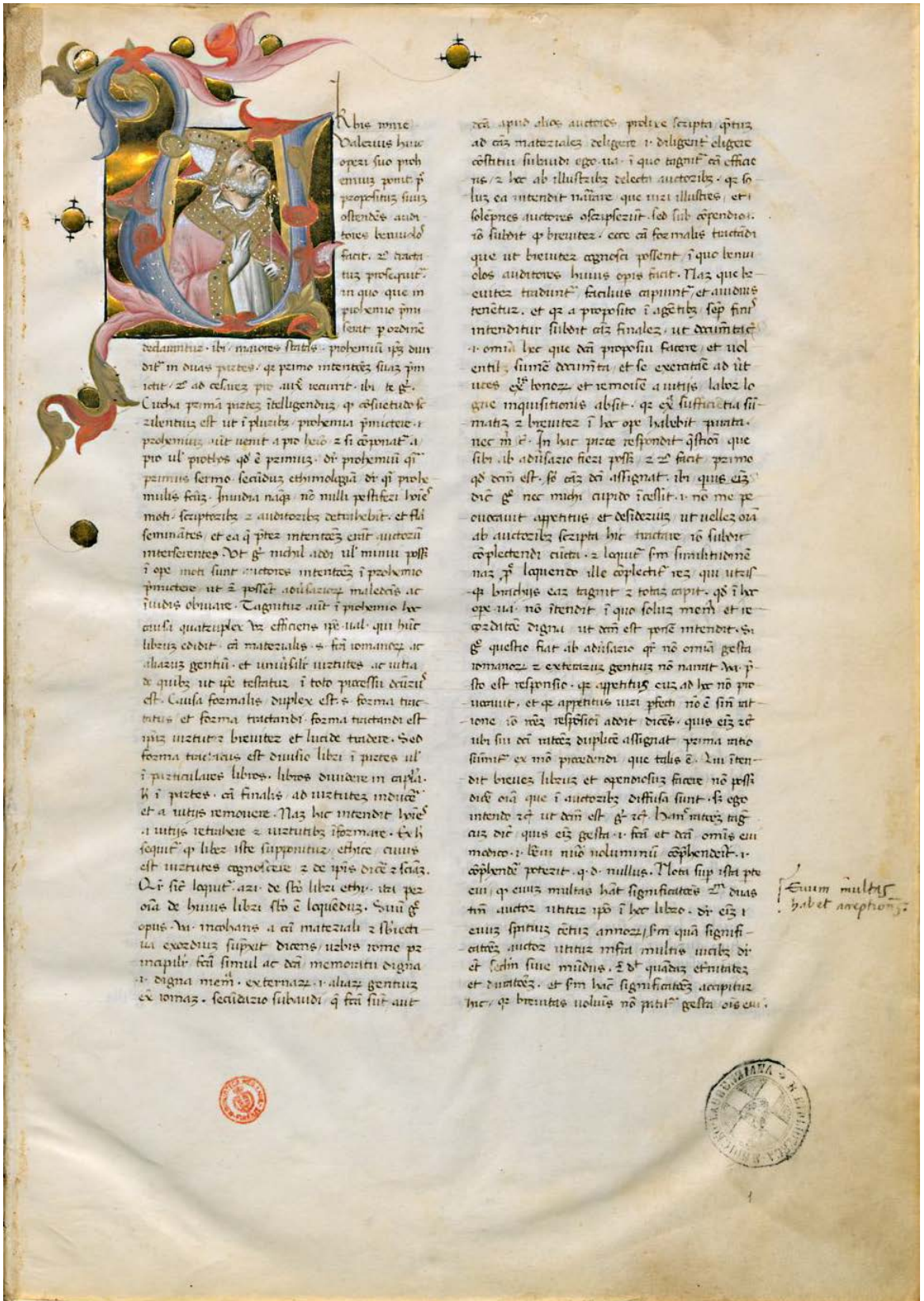
mo est. De condicione ei sumati dilecti.
maiores statutas sollempnesq; cerimo-
niae. Pontificu scientia bene gerenda.
et in auctoritate auguru obfuatione.
apollinis p dicatione. uatubus. por-
tetoz de pulsis. r. uka disciplina cyph-
am uoluerat. pisco etia i statuto re-
bus diuinis opa dat. cu aliqd comen-
dau e. patione cu expofedu. uoto e i
solu de gntulationes. Cu inquit du
ul' e. tis ul' sealy. imptro. Cu sollep-
ni ritu pagedu. Sacrificio q etia. offe-
toz ac fulguru denuntiationes. pauti

Igni autem studium De religione.
Antiquo non solum fructu. sed etiam am-
plificande religionis fuit. ut florentissima
tu opulenta summa auctoritate. de pncipu
filii tenat. cosulto. singulis eturie po-
pulis. papiende sacoz discipline gra-
tanderent. Ceteriq; qua more grece ue-
nerim i stituerit. hanc dote auctia. cu to
opidu uodu ciuitatis accepisset. nomi-
calitatis pteret. ul' ut alii dicunt. cilli
phya. necesse uetulto rity. pita de esse
antithes. Cui cu i urbe pulcherrima cepla
baleret. grece uocu monu. stiblanio
libus ut uetustissima cererem placaret.
herma qm facta ei. inde oru. cre. bat.
xv. uiros ad ea ppranda mstrat. pten-
matri dms. p. nu. nero impator. tes
nri. copoz. uictoriaz. suscepta uota i
pessiniam. pfecti. solue. gnt. **oxxxxx**

Cetulus uero pome maximi psumu
cosulem. eueq; flaminem maru
lem. ad bellu gerendu. a stira. p. uice.
ue. alacris discedet. multa dicit. urbe
egredi possis. no e religio. nq; sumu
impiu. cellit. Quo tuto psumu. maruo

103. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 20 sin. 10 (f. 1r)

Nunc in
 Dilectus hinc
 operi suo pro
 emus pmt p
 ppositus suus
 ostendit audi
 tores leuado
 fieri. et tract
 tus prosequit
 in quo que in
 problemis pmi
 leuit p ordinē
 redamntur. ibi maiores stitit. problemū ipz dū
 dit in duas partes. qz primo intentz suaz pm
 itit. et ad celuz pte aut reaurit. ibi te p.
 Cūta pma ptez itelligendū qz cōsuetudō se
 zilentuz est ut i pluribz problemis pmittere. i
 problemū aut uent a pte hōis. z si cōponat a
 pte ul ptebz qd ē pmtuz. dī problemū qd
 pmtuz sermo. scāduz etimologā. dī qd pte
 milis fēz. hūdia nāqz nō nulli pshēz hōis
 moti scriptozbz z auditozibz deturbēbz. et flī
 seminatōbz. et ea q ptez intentz cūz. autozū
 interferentēbz. dī g. nichil addi ul minui possi
 i ope. mox sunt uictozes intentz i problemis
 pmtoz. ut ē pshēz adūzazōz maledōz ac
 iudōz obuare. Tagnituz aut i problemis hō
 cauzi quatezplex dī efficiens ipz. ual. qui hūc
 libez edidit. cā materialis s. fō iomāz. ut
 aliaz genitū. et unūzilit uirtutes ac uita
 d. quibz ut ipz testatuz. i toto pcessū dēzū
 est. Causa formālis duplex est. s. forma tūc
 tūz. et forma tractandī. forma tractandī est
 nūz uirtutē breuitēz et luade tradere. Sed
 forma tractandī est diuisio libez i ptes ul
 i puzualitē libez. libez diuidit in caplā.
 h. i ptes. cā finalis. ad uirtutēz inducē.
 et a uirtūz remouere. Nāz hīc intendit hōis
 a uirtūz retubere z uirtutēz i formate. Ex h
 sequit qz libez iste supponituz. et hūc. cuius
 est uirtutes cognoscere z de ipis dīcē z scāz.
 Qd sic loquit. az. de sō libez eth. uti pte
 oīa de hūis libez sō ē loquēduz. Sūm g
 opus. Au. mōbzans a cā materialī z sbrict
 ta excedituz suput dīcens. uerbis rome p
 inapit. scā simul ac dā memoritū digna
 i. digna mem. externāz. i. aliaz genituz
 ex iomāz. scāduz subuidi q fca sū aut

rā apud alios auctores. ptez scripta qmz
 ad cāz materialēz deligent. i. deligent eligere
 cōstitū subuidi ego. ut. i quo tagnit. cā effiac
 us. z hē ab illustribz delecti auctozibz. qz h
 lūz ea intendit nātare. que mēz illustres. et
 solepnes auctores oscupēz. sed sub cōpendio.
 rō subdit qz breuitēz. cā cā formālis tractandī
 que ut breuitēz agnoscā possent. i quo leuā
 elos auditoz. hūis opis fca. Nāz que bre
 uitatez tradunt. scāz capunt. et auditoz
 tenētuz. et qz a pte pte i agētibz sēp fca
 intendituz subdit cāz finalēz. ut dīcuntuz.
 i. omā hē que dā pte pte facere. et uol
 entil. sūm dīcuntuz. et se exeatitē ad it
 ues. qz tenēz. et remouē a uirtūz laboz
 que inquisitionē abst. qz ex sufficiētia sū
 matz z breuitēz i hō ope habubz. puzat
 nec mē. In hō pte respondit. qstōz que
 sūz. ab adūzazōz fieri pshēz. z dīcuntuz. pte
 qd dēz est. sō cāz dī assignat. ibi que cāz
 dīcē g. nec michi cupio scāz. i. nō me pe
 euocant. appetituz. et desiderūz. ut uellez oīa
 ab auctozibz scripta hīc tractare. rō subdit
 cōplectendī cūz. z loquit. sūm similitudinē
 nāz p. loquente ille cōplectēz. qz qui utuz
 qz bndūz. cāz tagnit. z totuz caput. qd i hō
 ope. ut. nō intendit. i quo soluz mem. et re
 corditē digni. ut dēz est. pte intendit. sū
 g. questio hūc ab adūzazōz qz nō omā gesta
 iomāz. z extēzuz genituz nō nant. dīcē p
 sō est responsio. qz appetituz. cūz. ad hō nō pte
 uant. et qz appetituz uirtūz pte. nō ē sū ut
 uone. rō nōz respōzōz adit. dīcē. quis eiz cā
 ubi sū dī uirtūz duplicē assignat. pma mte
 sūm. ex mō pcedendī. que talis ē. In iten
 dit breuitēz libez. et opendituz. hūc nō pshēz
 dīcē oīa que i auctozibz distūla sūnt. s. ego
 intendit. rō ut dēz est. g. rō. dā. mte. tagnit
 cūz dīcē. quis eiz gesta. i. fca. et dā. omis eū
 mōbz. i. sūm nōz uolumitū. cōpndendī. i.
 cōpndēz potēz. q. d. nulluz. Nōz sup. ista pte
 eū. qz eūz multas hāt significatōz. z dīcuntuz
 tū. auctoz. uirtutēz ipō i hō libez. sū. eiz. i
 eūz spirituz cētuz. annoz. sūm quā signifi
 catōz. auctoz. uirtutēz. mte. multas. mte. dī
 et sūm sūm mōbz. s. dī. quāz. et mte. z
 et dīcuntuz. et sūm hūc significatōz. accipituz
 hūc. qz breuitēz uolūz nō pshēz. gesta. oīz eū.

Sum multas
 habet acceptiones.

104a. Firenze Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 53. 36 (f. 1r)
 mano di Giovanni Cristoforo di Nicola da Terni

iusto suplicio ipendē Cesar cogit. euz mozi fec.
 18. di. pnapio libri sine anectōd ut pnapius
 a sine idē cēt i plogo Cesaris aux postulavit
 i sine ai Cesar dno iulio tēminavit. q ut
 dicit Suetonius a i rebz romelhas disciplinaz
 severā suavit q statura excellēs color cādēs
 fuit. q tūc erat exatore discipline grauissimā
 ai hostes i pxiō erat a bñ mīto qz iustitia
 dicit Sēñ qd aliud ē q lex diuina a unndā
 fuitatis humane. p ipz nōqz religio iustitiz
 tenē. a ipē iusto finitio colitur. In cui cultu si
 natio eterna uitā pnuet i scalla sedōz am.

Laus sit tibi xpi.

Explicat cōmētuz duleiū maximū excellētissi
 mi romānozi istozagrophū sūm Dionisiuz de
 bargo cordis heremitez suae theologie magis
 dignissimuz. scriptuz p me iohāem xpofoziū illi
 colat de iustituz de man a ad istituz ficiādi
 sūmū dū. Sr iohāis xpofozi de senis mer
 pziō a bñfictōzis pncipū. finitū a nō dū
 hūlio quadzagesimo quāto textadecima iud
 die iō xx iust. ian. deo grās Am . . .
*Et meus ēa cūmūqz h exotenz ipendē
 hoc libro laboz minime fuit expēz Am.*

202061

104b. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 53. 36 (f. 127r)
 sottoscrizione di Giovanni Cristoforo di Nicola da Terni

ifatti et lodati liquali sono de
 gni di memoria della citade di
 roma et dello strani genti. Inqu
 al fatti et dotti appo altri autori
 piu largamente sono distosi ord
 inar elogio equali furono scrit
 ti dalli escripti autori. acio cho
 breuemente consistessi potano.
 et acio cholla fatica dolungo
 ricercare sciossi darolore cho
 uoranno essere amastrali. Na in
 me il desiderio dabraciare tutte

l'oro entoreo. Orchi farebbe quello cho compen
 doso ifatti di tutto il serolo in picolo numero di uolumi
 Orchi farebbe quello fauo huomo ilquale sperasse di
 raccontare l'ordine delle romane storie. et delle
 forestiere con piu autentica cura, o conigliera esecu
 ndia. Loquale ordine fu composto confilicio istilo de
 gli antichi. Adunque rifare salute carissima della
 romana patria te inuoco ad questo mio principio a
 ppo ilquale. Cio fare et il consentimento dalli idii.
 et de huomini et appo ilquale euoluto essere il reg
 imento dolmare et della terra per la cui ristitua
 prouidenza. lauetu dello quali trattare dolle bo
 magnissima mente e exaltate sono. et aspreamento.
 huetti puniti. Percho cho soglianti che autori per la
 gratia concluduta dolquande et optimo sono be
 no fauolarono. sogli poeti escriptantissimi da alcu
 na doctade tua sono iloro principi. In tanto lamia.
 In fogga piu giustamente Orifera altuo fauore et
 cocoro In quanto da huomini cognaltra doctade per
 opomona concluduta. Ma la doctade tua colla aprontof

Incomincia il libro di Valerio Massimo difatti edetti memorabili
 chopiato y Gherardo di Tura pugliesi infirze l'anno dello
 avvenimeto del noſtro ſignore Ihu xpo occccxxx.
 Comincia il libro primo di Tiberio ceſare
 Della religione capitolo pmo car 2
 Della neglecta religione capitolo pmo car 4
 Delli ſcontri ouero mitoppi capitolo pmo car 6
 De miracoli capitolo pmo car 7
 De ſegni capitolo pmo car 10
 De prodigi ouero miracoli capitolo pmo car 14
 Comincia il proemio di Valerio difatti edetti memorabili
 di Tiberio ceſare imperadore

DIFACTI edetti liquali ſono degni di memoria
 della citta di Roma. e delle ſtrane gietti. Iquali ſon
 ti edetti appo altri autori piu largha mate
 ſono difacti. Ordinaſi eleggere iquali ſono
 ſacti dalla ccellenti autori aduo di quicue
 mate conſidere ſi poſſano. Et aduo quella ſaraga
 dell'uoſto ritoccare ſi poſſi d'artoloſo che uoſo
 no eſſo amagſtrati. ne imme il ſalutano d'abra
 cian tucto lettoſe entroſe. Orchi ſarcho qe
 li che coprendeſſo difacti d'ucto il ſercolo in
 picchoſo numero duolumi. Orchi ſarcho quello ſauo huomo
 il quale ſperoſſe diractare l'ordine delle romane ſtozie e d'allo
 forſiere copm actetichia chura. o che miglioſe ſarandia lo qe
 ordine fuo copoſto copelate ſilo delli mitopi. Et d'aque ceſare
 ſalute certiffima della romana patria ſentimto delli idi te
 muoſo e queſto mo principio appo il quale. Ceſare o il
 copſentimto delli idi edelli homini et appo il quale ouo lito
 oſſe i regimto del manro e delli em y ſarqui cecleſtiab. quidra
 tenemti deſe quali tractare d'allo benigniffima mte exaltano ſono
 ed ſprome ludy puniti. potio che ſedimtiſchi autori y la gaza
 d'acclita d'el grande octimo giouano bene fauclarono ſi poſſo et

a Plutone e coponitore d'el libro
 profa tractando il uero apto

b poeta coponitore d'el libro uerſi
 aquello che tractano ſignifica al
 tro lico penitori d'el libro uerſi. Ioue
 uerſi ſante uerſe muertano uerſi
 principio onſarue uolent io
 muertano te. Ceſare idio d'are
 colbro che muertano ſouo ano
 ponone cheſia idio ma io ſono
 certo d'are ceſare.

106a. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 61. 5 (f. 1r)
 mano di Gherardo di Tura Pugliesi

chofi. cū endea suo filio lo menasse pentrans nultzmbat
timento dolimpro cinerata dpaite dolimpro affratolij quella mo-
refma victoria aqulstati usui lati cingrendo

Finito libro d'ualerio maximo defitti edeth memorah ad tibe-
rio cesare deo gratias Amen.

Questo libro e d'oliste

Scritto p'gherardo diura pugliese d'firenze e scripto lano dal
nostro signore ihu xpo mcccxxxij infirenze d'finisse d'anno

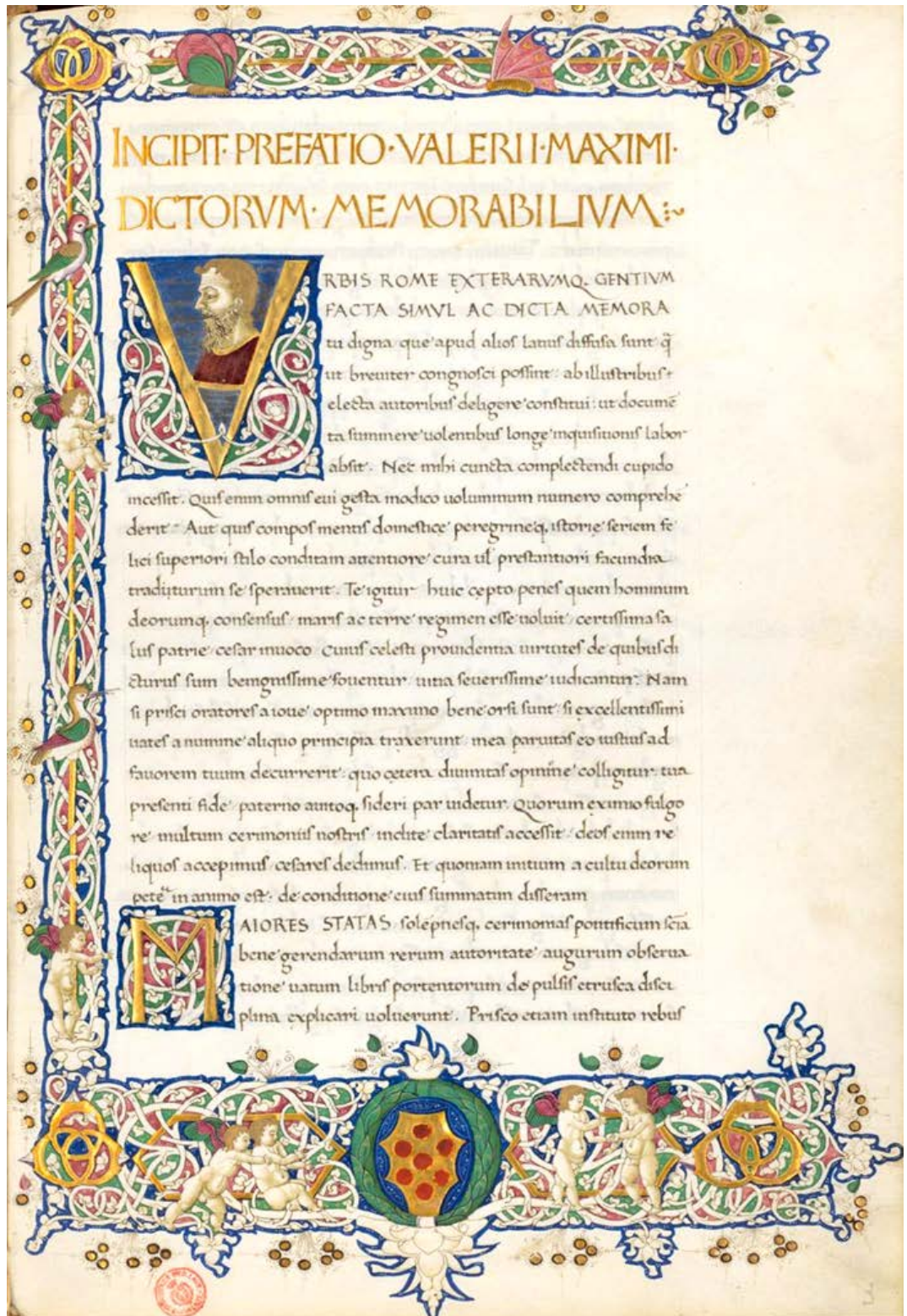
Femina: Corpus opes animus vni lumina vocat
Destruit amigulat. necat arripit orbos d'cerbat

Nota opera pitagori philosophi q' de
scripsit de omi re qua fare uolueris
tam d'egris q' de alijs rebus si ei desideras
fare d'egroto uerū moritur sit uel non
oputat nom illius d'quo quens plures
et quot dies sit luna et feria m'q' es et colli
ge in unū q' uide p'teginta et id quod
remansit ab ipis numeris respice i'pera
si surtu inuenies num' bona spera significat
si mferu mala.
Conputa illud nom de quo quens tam d'
bello q' gnatus est ut q' facturam sit et
d'quo quare fare uolueris.

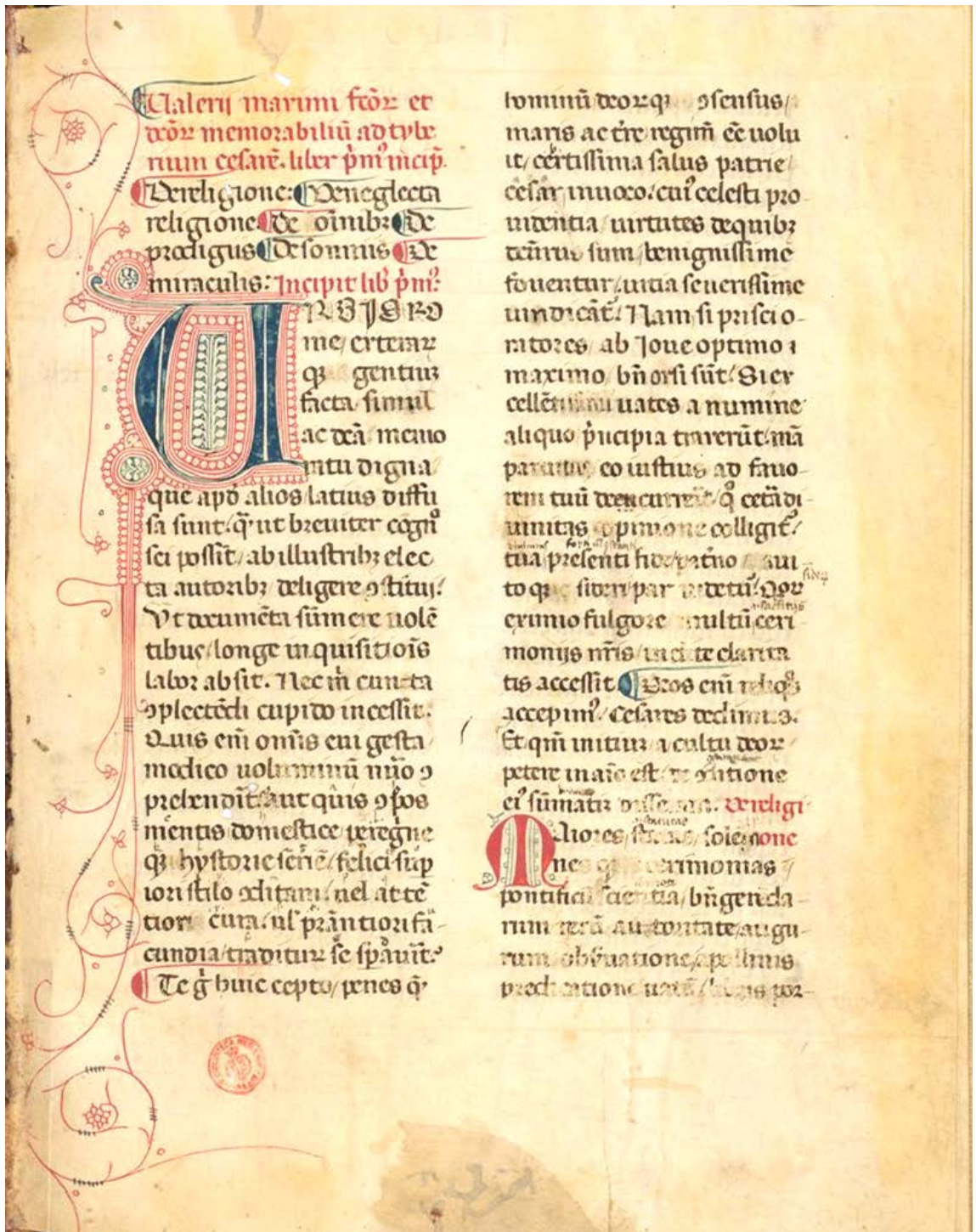
y uy xxij xxij xij uy xxvij.
a b c d e f g
vi xij xij xxi xxij xij
h i k l m n
viii xiiii xij xij viii viii vi v
o p q r s t u x
z

1.	uy
y. uy	xj. xij.
i. vi. vij.	xviii. xix.
x. xiiii. xvj.	xxij. xxvij.
De celo vita sanitas	De ito vita et sanitas.
De ito moas	De ito moas
v. vij. viii.	xij. xij. xvij.
xxj. xxiiii.	xxv. xxvij.
xvij.	xxix.

106b. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 61. 5 (f. 165r)
sottoscrizione di Gherardo di Tura Pugliesi

107. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 63. 24 (f. 3r)
mano di Nicolaus Riccius Spinosus (Niccolò di Antonio di Pardo de' Ricci)

108a. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 63. 25 (f. 1r)

mano A

ē ingies obsec p̄sleue data hosti
necno t̄p̄i cultreclā exilla equi
ascendit celei q̄ t̄nactu flū
miano solū obliōiā: si i metu
p̄iam soluit iure puella lu
me utit̄is p̄ferēdo. **R**eleo
ne adromulū q̄ ab acione cen
me sūi rege adomicaēti p̄uo
cat q̄ q̄ i nio a fortitudē mili
tū supiore se excedē t̄nūq̄ cāt
toto cū exiatū q̄ solū iacē de
scēdē sua potissimū dextā omen
uictōie corripuit. Nec icēp
to ei fortuna d̄fuit. Deciso
ē acione fuscip hostib̄ opima
p̄eo spolia. Iom feretio re tulit.
Qaten̄ istd̄ q̄ p̄i religione
slecta ut̄ nlla puata laudatiōe
idiget. **A** romle prim̄ cor
neli colligēte d̄o spolia ḡsecuit.
cū maḡ eq̄tū d̄nā fieratūi
iacē aḡll̄ s̄ermūll̄. adagn̄ i n̄tio
h̄ice ḡmē icate gl̄e romulus
Lollūq̄ militū acq̄sitiūē q̄ ymi
tan̄ romulū ualuit. **M**ē mar
a q̄m̄ marellū memoriā albi
exēp̄ c̄tem̄ separe. Inq̄ tanti
ingoz ai fuit̄ i n̄cāp̄ p̄uū gal
lor̄ regē i q̄tā exā i sp̄atim̄.
cū puac̄ eq̄tib̄ i uat̄. Quem
p̄t̄y obtr̄icatu armis exuit
cāq̄ Iom feretio dicant.
Ete uirtutis i pugne ḡmē u
h̄ic. S. mall̄ t̄o q̄ s̄. Va lenis
corum̄. ac milia s̄c̄p̄iel̄.

^{ad gl̄ia}
ultr̄ puata t̄p̄ hosti d̄uac̄ i c̄
mer̄. S̄ q̄ s̄. alie m̄ an̄ sp̄ic̄
re ḡsleit̄ spolia. Iom feretio
nō p̄suer̄t̄ p̄secr̄ada. **I**se sci
pio emilian̄ cū i h̄yspania s̄
lucullo duce militaret̄ atq̄ i c̄cata
p̄ualid̄ū oppidū c̄u s̄clēt̄ p̄m̄
memia ei s̄clēt̄. **N** cāt̄ i eo ex̄
tū q̄ s̄ aut nobilitate aut ai i
tole aut futuris actis. e maḡ sa
luti p̄iet̄ s̄ul̄i rel̄t̄. **S**i t̄ūc
clarissim̄ q̄ s̄q̄ i uuenū pamp
ficatūa t̄uēla p̄ia plimū lal̄
re ac p̄eli s̄ s̄mebat̄ d̄foz sibi
existimā q̄ d̄iḡtate p̄aret̄ ab
h̄i uat̄ sup̄ari. **I**ūq̄ emilian̄
militā hac̄ al̄y p̄ difficultate
uitatib̄ sibi d̄ppos̄it.
Maḡ it̄ h̄ fortitudis ex̄at̄ q̄ta
p̄ffert̄. Romam̄ galloz ex̄c̄tū
p̄li cūse i capitolū i iareē cō
faret̄. i q̄ h̄y collib̄ morari q̄ n̄
p̄sset̄. nec̄anū d̄silū i plana p̄t̄
urb̄ reliq̄eloz semoz cep̄t̄. q̄
facilī i n̄cēt̄ reliq̄s. **I**mp̄t̄uēt̄.
Ceter̄ ne illo q̄c̄ tā miso t̄n̄q̄ luc
tuoso t̄p̄i c̄itas m̄a uirtutis sue
oblita ē. **D**e s̄ucti ē h̄onōib̄ ap̄t̄
ianus i euz̄ ulib̄ sell̄ cū i s̄ḡ b̄
magill̄ t̄m̄ q̄ ḡsleit̄ sac̄clōtoz
q̄ s̄q̄ ex̄t̄ ac p̄t̄ s̄clēt̄ ut̄ i p̄i
i c̄ca s̄u suo s̄pl̄clōzē. i oznam̄
ta p̄t̄e uite retineret̄ i p̄let̄
adforti s̄ s̄m̄ēdoz cas̄ suo p̄o
uac̄aret̄. **V**enā bil̄ cor̄ as̄ret̄.

P. VALERII MAXIMI LIBER INCIPIT PRIMVS.

RBIS ROMAE. Ex terarumque gentium facta simul ac dicta memoratu digna que apud alios latius diffusa sunt que breuiter cognosci possunt ab illustribus electa auctoribus deligere constitui ut documta sumere uolentibus longe inquisitionis labor absit. Nec mihi cuncta complectendi cupido incesit. Quis enim omnis cui gesta modico uoluminum numero coprehenderit. Aut quis compo-
mentis domestice peregrineque historie seriem felici superioru stilo conditam uel attentiori cura uel prestantiore facundia traditurum se sperauerit. Te igitur huic cepto penes que hominum deorumque consensu maris ac terre regimta esse uoluit et certissima salutis patrie Cesar inuoco cuius celesti prouidentia uirtutes de quibus dicturus sum benignissime fouentur uita seuerissime iudicantur. Nam si prisca oratores ab ioue optimo max. bene orsi sunt et si excellentissimi uates animumne aliquo principia traxerunt mea paruitas eo iustus ad fauorem tuum decurrit quo cetera diuinitas opinione colligitur tua presenti fide paterno aucto-que sideri par uideatur quorum eximio figure multu cerimonis nris incluce claritatis accessit. Reliquos enim deos accepimus Cesares dedimus. Et quoniam initu a cultu deorum petere in animo est de conditione eius summatim differam.

P. VALERII MAXIMI RERVM MEMORABILIVM LIBER PRIMVS INCIPIT CAPITVL I DE RELIGIONE.

Aiores statas solemnnesque cerimonias pontificu scientia bene gerendarum rerum auctoritate augurum obseruatione Apollinis predicatione uatu libris portentorum depulsis explanacione etrusca disciplina explicari uoluerit. Prisco etiam instituto reb

VALERII MAXIMI RER. MEMOR. INCIPIT. LIBER. III

DE. INDOLE. CAPITVL. PRIMVM.

ATINGAM. QVASI cumabula quecā & ele
menta uirtutis: animiq; procedente tempore ad
summū glorie culmen puenturi certo cū indo
lis experimto gestus referā. Emilius lepidus puer
etiam tum progressus in aciem hostem interemit. Cuius tam
memorabilis operis index est in capitolio statua bullata & mē
cta pretexta. Senatus consulto posita. Iniquū enī putauit eum
honori nō dum tempestiuū uideri. qui iam uirtuti maturus fuis
set. Precurrit igit̄ lepidus etatis stabilitū fortiter faciendi ce
leritate. duplicemq; laudem e prelio retulit. cuius enī uix spe
ctatorē anni eē patiebantur. At ma enī infesta & districti gla
dij & discursus teloz. & ad uentantis equitatus fragor. & cō
currentiū exercitiū impetus iuuenib; quoq; aliquantum terro
ris incutit. Interq; gentis emilie pueritia coronā mereri spo
lia rapere ualuit. HIC spiritus ne. M. qdem Catonis pueritiā de
fuit. Nam cum in domo. M. Drusi auunculi sui educaret̄. & ad
eum Tribuni. pl. latini de ciuitate impetranda conuenissent a
Q. Popedio latino principe. Drusi autem hospite rogatus ut sociō
apud auunculū adiuuare. constanti uultu nō facturū se respon
dit. Itēz deinde ac sepius interpellatus. in proposito p̄stitit. Tunc
popedius in excelsum edii partē leuatū abiecturū se cū inde nisi
preceib; obtemperaret minatus est. Nec hac re ab incepto mouere
potuit. Expressa est itaq; illa uox hominū. gratulemur nobis la
tini & socij hunc esse tam paruū. quo senatore. ne sperare qdem
nob; ciuitatē licuisset. tenero igitur animo Cato totius curie gra
uitatē pcepit. p̄seuerantiaq; sua latinos iura nrē ciuitatis s̄ appre
hendere cupiens reppulit. IDEM cum salutandi gratia pretext
atus ad silliam uenisset. & capita proscriptionū in atriuū allata ui
disset. atrocitate rei cōmotus pedagogū suū nomine Sarpedo
nem interrogauit. quia propter nemo inueniretur qui tam

L

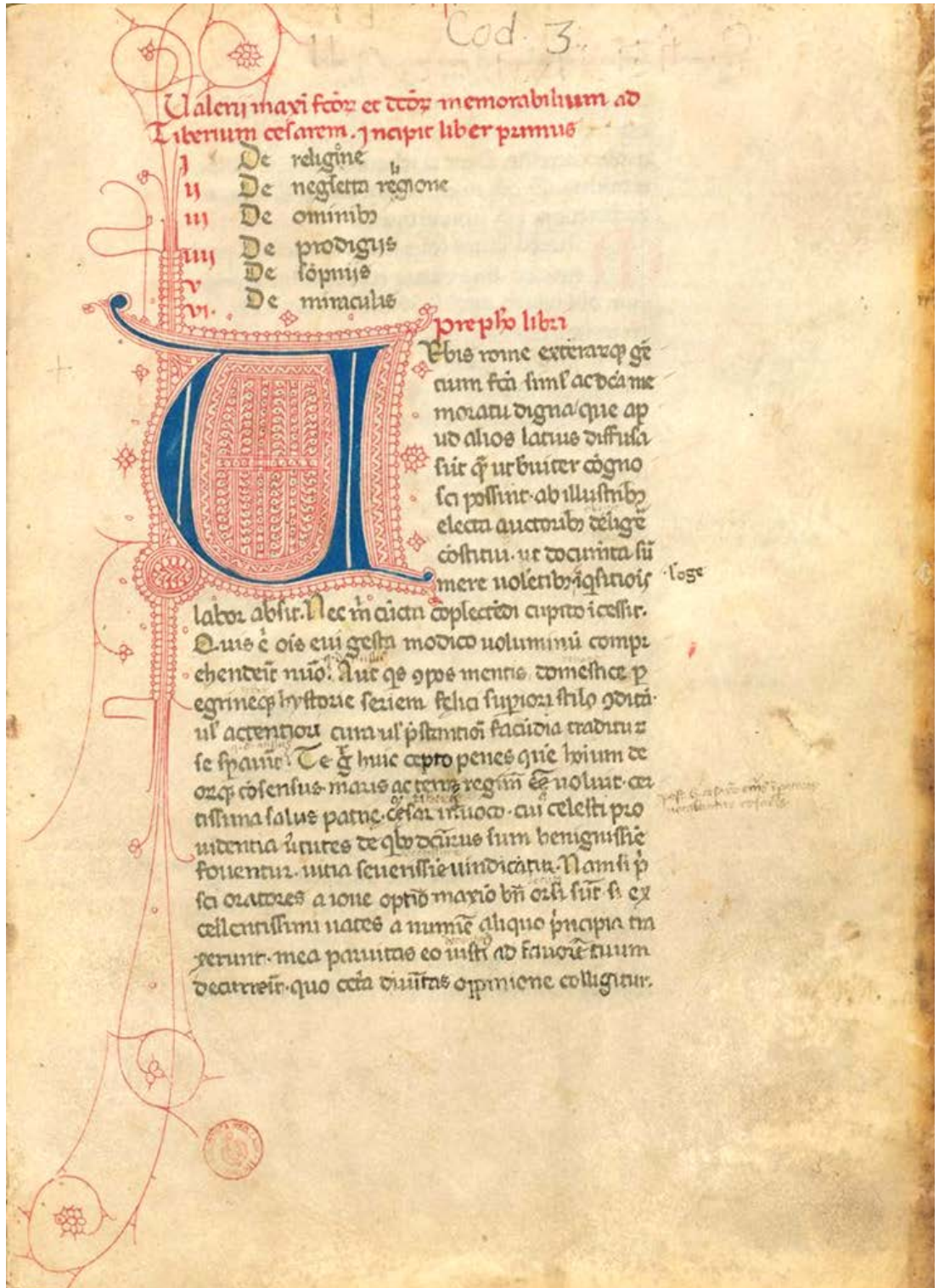
VALERII MAXIMI LIBER PRIMVS INCIPIT
De dietis memorabilibus. De Religione. De neglecta religione. De omnibus. De Prodigijs. De Sonijs. De miraculis. Et primo incipit prohemium

RBIS ROMAE EXTERANIS
PGENTIUS Facta simul ac die
ta memoratu digna que apud alios
latius diffusa sunt que breuiter
cognosci possint ab illustribus elec
ta auctoribus deligere constitui.
ut documenta sumere volentibus lo

ge inquisitionis labor absit. nec mihi cuncta complectendi uolun
tas inaccessit. Pius est enim cuius res ita modico uolumine numero
comprehenderit. aut quis compos mentis domesticæ peregrinæque histo
rie seriem felici superiori stilo conditam uel attentioni cura uel pre
stantiori facundia tradiderit se sperauerit. Te igitur huic cep
to penes quem horum deorum que consensus maris ac terre regimen esse
uoluit certissima salus patrie Cesar inuoco. cuius celestis prouidentia
virtutes de quibus dicturus sum benignissime fouentur. uitia seue
rissime vindicantur. Nam si prisca oratores a loue optimo
maximo bene orsi sunt. si Excellentissimi uates a numine aliquo
principia traxerunt. mea paruitas eo ius tuum ad fauorem tuum
decurret quo cetera diuinitas opinione colligitur. tua pnti fide
paterno auctoreque fidere par uideatur. Quorum eximio fulgore multis
cerimonijs nostris inclite claritatis accessit. Reliquos enim deos ac
cepimus. Cesares dedimus. Et quoniam inuicem a cultu deorum pe
tere in animo est de conditione eius similitudinem. DE

MAIORES Statuas solenesque ceremonias pontificum RELIGIONE
scia bene gerendaz rex autoritate auguraz obseruatione Apoli
ne
s

110. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 63. 27 (f. 3r)

111. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 63. 28 (f. 3r)

Galerij maximi scōz et deōz memocabulum ad tiberium cesare;
Liber primus incipit.

- De religione.
- De neglecta religione.
- De omnibus.
- De prodigijs.
- De sōpnis.
- De miraculis.

Prephatio.

Domi S. rome extazq; gentiū scā si
mul ac tēa memocatu digna q̄ apd̄ alios la
tus diffusa sūt q̄ ut breuit̄ cognosci possit ab
illustrib; electa auctozib; religere ostitui; ut
ocumēta sumere uolentib; lōge inquisitionis
labor absit. Nec in cūcta opletēdi cupro
incessit. Quis ē omis eui gesta medico uo
luminū niūd ophraerit. Aut quis compes
mētis domestice pgrineq; hystorie serie feli
ci supioz stilo aditam uel actētiore cura ul prestantiori faciōria tradi
tur se spauit. Te igit̄ hūc cepto penes quē hominū deozq; cōsensus
mans ac tē regimē esse uoluit certissima salus pate cesar iuoco: cui
celesti purētia ututes te quib; dēurus sum bñgnissime fouent̄ uitia
seuerissime iudicant̄. Nam si p̄sa oratores a ioue optio mario bñ or
si sūt si excellētissimi uates a numine aliquo p̄ncipia traxerūt mea
paruitas eo iusti ad fauore tuū recurrent̄ quo cetera diuinitas opinā
colligit̄ tam p̄senti fixe pat̄no auctoz sideri par uideat̄. Quoz eximio
fulgore multū cerimonys nris inclite claritatis accessit Deos ē reli
quos accepim̄ cesares edum. Et qm̄ initium a cultu deoz petere i
animo ē. te aditione ei sumati uiseram. **De religioe. I.**

Miores statas solēnesq; cerimonias pot̄ficū scia bñ gerēdaz
et auctate auguz d̄fruat̄ apollis p̄dicatioe uatū libris
potentoz repulsiis etrusca disciplina explicari uoluerūt. Per
seo et instituto rebus diuinis opa datur cū aliq̄o amēdandū est p̄
dicatioe. cū ex p̄cedum uoto cū soluēdū gratulatioe. cū inq̄rentū
extis ul sortib; i p̄tito cū in solēpnt̄ ntu pagendū sacrificio quo et ostē
toz ac fulguz tenūtatioes p̄curant. **M**antū aut̄ strouū antigs

*et m̄na n̄q;
p̄. m̄da. m̄. d̄. m̄. d̄. m̄. d̄. m̄. d̄.*

112. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 63. 29 (f. 3r)

Romani Consul ac Viri Disertissimi Valerij ma-
ximi factorū dictorūq; memorabiliū ad Tiberium
Caesarem. Liber primus incipit. Prohemium.

Rebus Romae exterarum

q; gentiu facta simul ac dicta
memoratu digna: que apud
satos Latius diffusa suē, ut q;
breuiter cognosci possint, ab
illustribus electa auctoribus
deligere cōstitui, ut documēta
sumere uolentibus lōge īqui-
sitionis labor absit. P̄ hoc mihi

cūcta cōplectendi cupido incessit. Quis n. oīs eū gesta mo-
dico uolumnū nūc cōprehenderit? Aut q̄s cōpos mētū dome-
sticę pegrinęq; historie serie felici supior stilo cōditā ul'
attentiore cura ut prestantiore faciendā traditūq; se supā

uerit. Te igr̄ huic cepto penet̄ que houū deorūq; cōfessū
manū ac terre regimen esse uoluit, certissima salus p̄tē
p̄ celar̄ inuoco: cuius celesti prouidentia uirtutes de q̄bus
dicturus sū benignissime fouent: uenia seuerissime uindictat.

Nā si priki oratores a ioue optio maxio bñ orsi sunt: si
excellētissimi uates a nuē aliquo prinapia traxerunt
mea parutal̄ eo iustus ad fauorē tuū decurrerit: quo
caetera diuinitas opinione colliḡ tua p̄nti fide pa-

t̄no auctoq; sideri par uis̄ quoz eximio fulgore mul-
tū cōmōniss̄ n̄is inelēte claritatū accessit. reliquos .n.

Handwritten marginal notes in red and black ink, providing commentary on the main text.

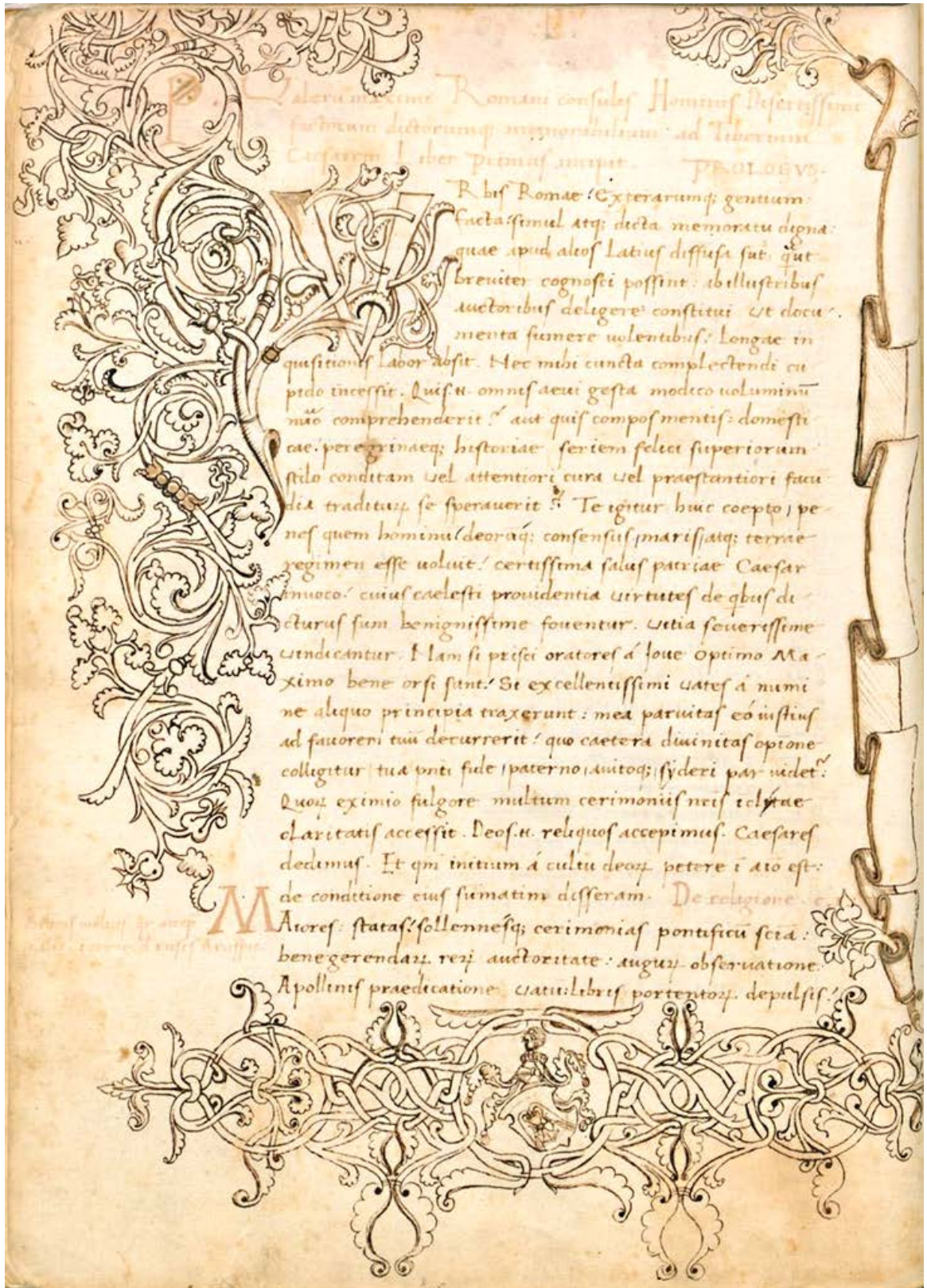
113a. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 90 sup. 2 (f. 21r)
mano di Andrea Ugolini da Vicchio

180
198

lat. q. en ponit delectari corruptioe lre uident. cu
iudicant. dati a gaudio parentu. Auli qd. dyl. dletibz
nascunt. Marcus martio mese geniti. Publy q. prius
pupilli facti erit q. prenoia hrent. Aly omi ca epale.
Tiberij uocatori cepit. q. ad tiberu natebant. Titul
ex sabino noie tito fluxit. Appul ab acto eiusde re-
gionis pnoie. cesones appellati st. q. a mortuis mribz
erecti st. Seruius q. mortua mre i utero fuerat e.
Spurius pre incerto geniti q. ethiopa nu sola pue-
ritia mei mo usa est. fabia idarco q. trecentis sex
apud cremara flum. cesis q. unus ex ea stipe exi-
terat ducta i matrimonio numi uxore filia nuni.
Iota aly mala sb eo peccato: ut que primu filiu
subtulit q. ei matrem emi mri aul pnom iponeret
obteparit. Antiquaz muliez frequen i usu prenoia
fuerit. Rutilia. Kotelia. Cesselia. Rodacilia. Mur-
cula burra a colore dicta. Illa pnoia a uiribz tra-
ctata st. Gaia. lucia. public. numeria. Ceterz sua
usu sup omi celebrata est. Ferit. n. Gaia ceriaz
tarqu psci regis uxore optiaz lanificia fuisse. q. Ideo
istitutū ut noue nupte an ianuā mariti interrogate
quenā uocarent. Gaia esse dixeret. ~ TEOC.

Deo gratias

Valerij Mxi factoz dictozq. Memorabiliū ad tiberiū
Cesare liber decim⁹ q. ultimus. feliciter. Explicat
Bononie i domo de Bonazoli. Transscripti.
Scriptus p me Andream Ugolini de Vicchio hoc
opus extitit. 1449 die 16 martij. Explicatus e.

114a. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 90 sup. 10 (f. 27v)

membris eruditorum intus aios industriae bisseco florem iuuentae
retinere. neq; hoc sulo vitae suae terminos clausit. t. tanq; admi-
rationis eius fructum quuenio pcepit.

vit. quagesimo.
opere

Ceterioris aetatis metas: sed non tum pariu spatii, Chrysippi euu-
citas flexit. t. Ann. Lxxx. ano coeptum ante quadragessimu do-
micy exactissimae subtilitatis uolumen reliquit. Cuius studiu
in tradendis ingenii sui monumentis tm opis: laborisq; sustinuit:
Ut ad ea quae scripsit penitus cognoscenda longa uita sit opus.

Te quoq; Cleanthe tam laboriose haurientem: tam ptiaciter
tradentem sapientiam: mumen ipsius industriae suscepit! Cum ado-
lescentem quaeestu extrahendae aquae nocturno ipse inopiam
tua sustentantem: Diurno Chrysippi pceptis picipendis uacatem.
Eandemq; ad undecentesimu annum attenta cura erudientem au-
ditores tuos uideret. Duplici u. Labore unius saeculi spatii occu-
panti: pncertum reddendo discipulusne: an pceptor esses laudabilior.

.N.

Sophocles quoq; gloriosum cum reru naturam certamen habuit. ta-
benigno ore: mirifica ille opa sua exhibendo: q; illa opibus eius tem-
pora Liberaliter subministrando. Prope .ii. centesimu annu atigit;
sub ipi: transitum ad mortem Edipode. t. m. uoluptu scripto:
qua sola fabula om euisdem studii poetaru. proripere glam potuit.
Idq; ignotum esse posteris: filius sophoclis sophon noluit se pulchro
patris: quae uellule insculpendo.

Simonides uero poeta. Lxxx. ano & docuisse se carminas: & in
eoru certaminen descendisse ipse gloriatur. nec fuit inquit illu uo-
luptatem ex ingenio suo diu pcepere: cum ea om aeuo fruenda tra-
diuirus esset.

Jam Solon quanta industria flagrauerit & uersibus complexuse.
Quibus significat se quottidie aliquid addiscentem senescere: &
supmo uitaie die confirmauit: qui assidentibus amicis: & quadam
de re sermone inter se conferentibus: fatisciam pressum cap exexit.
Interrogatusq; quare id fecisset Respondit: ut cu istud quicquid e: d q
disputatis pcepere: moriar. Mignisset profecto ex hominibus

Cicero Solonis de se τὴν ἄσκησιν καὶ τὰ πολλὰ διδασκόμενος.

114b. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Plut. 90 sup. 10 (f. 153r)

Ostis clarissime
 archio me no
 xandae audis
 rez altamente
 ut valeat gran
 tu magnu bre
 neq; compendiu
 exponendu ad su
 mas brequa dila
 tans obscura de
 facians luado au sermone
 Adiu opus foretz pora
 multoz uoluntaz s; aplib;
 ignorant. Auebo ta libeng
 ut et tibi placeat et alioru
 satisfactio no. Tu qde
 uz ab meinte contempita
 te insignis et clementia q
 peccatis uirtus primapuz
 boiem deo similem facit.
 z uix tu illusione nois
 omi opere glorios. Gloriaz si quide
 promereri thiduisi in edifinoz opere
 ingenti. Sicut eiz Dignitatis Cesar
 quo nihil clarus sol seudit. gloria
 tus e ubiq; qua inueniar laetitia
 relinque marmozaz; Ita tu Illustris
 Panopz trion quaz inuenias affec
 tiaz laetitia frast. Inuul in firm a ua
 lle acq; q; teazisti sublimet; ad sidera
 inepugnabili opa isie piaz; cui leo
 magnanimus incubat. Ut terra me
 na linguaz magnifico supituz; maio
 re dio mirifice fabricam more ag
 vipe q; pedib; egey ut ille acerbill
 me afflictaus. Terrenz gloriam
 pfectoz ante coluit. Neq; neq;
 in forma corpis qua firme polleb;
 libros audissime semp legis histoia
 z; precipue Luuuz qui solu hui
 paret romano gladio. Illustru ro
 manoz celebranda gesta reatres
 puz quos filii Cesarum tuo iure
 spones. Veram ut uosa gloriā cito

actingaz q; in sola uirtute consistit
 Quis hac tempestate animi inge
 pstantioz; signifer et pugil roma
 eccliaz uelut nauiculaz petu in tot
 fluctuuz turbines agitat; solus in
 trepido uiuit in milioz; dnoz; et puz
 rebelliones fecit; uirtus in agro tu
 ar; distantie. Quis sanctus inter
 proceres amaria coluit; Quis casti
 tus promissa seruauit; Quis hui
 annis bnficia exegit. Tu in puz
 tante uirtutis cui nihil diffiale uidet
 puz amulata maior; multa questiti
 Act quisq; regnantu; iad distat co
 stantioz; in infirmitate patientioz;
 impuilo castioz; dno; dia puz illud
 qd de cesare Cicerio nihil inquit fde
 bar; obliuifanusi inueniaru.

Historie antiquoz; uirtus sunt
 addenda bona consilia ciui
 tum. Atq; 3o. rhoroz; edmen
 datuz; nobilissimus oratores;
 Teu moralissimo ope uelut specu
 lo relucet ex uirtute et humanitate
 singulaz; quodaz; dignitate decorantur.
 Exuebis ppuz; thematid; duo possu
 breuiter dicere; qui excellen; s; s; m
 auctois laudez; celebrant et extollit;
 quoz; primu; est comeditus in se fecit
 tuosa; q; inquit; i; dicitur; puz; s; s;
 auz; dicit. Historie antiquoz; uirtus s; s;
 2. futuritas malis; ludo; q; in
 grau; euz; dicit; addenda bona; s; s;
 Cetera. Quoz; primu; breuiter; adie
 tendu; q; Atq; et Ali; magni; puz; dicit;
 naz; morale; tradidit; s; s; s; s;
 rlice; et thozic. Valeus; aut; plibus
 profice; aspiciens; ipam; tradit; peana
 exemplar; et positauit. Illustru; n.

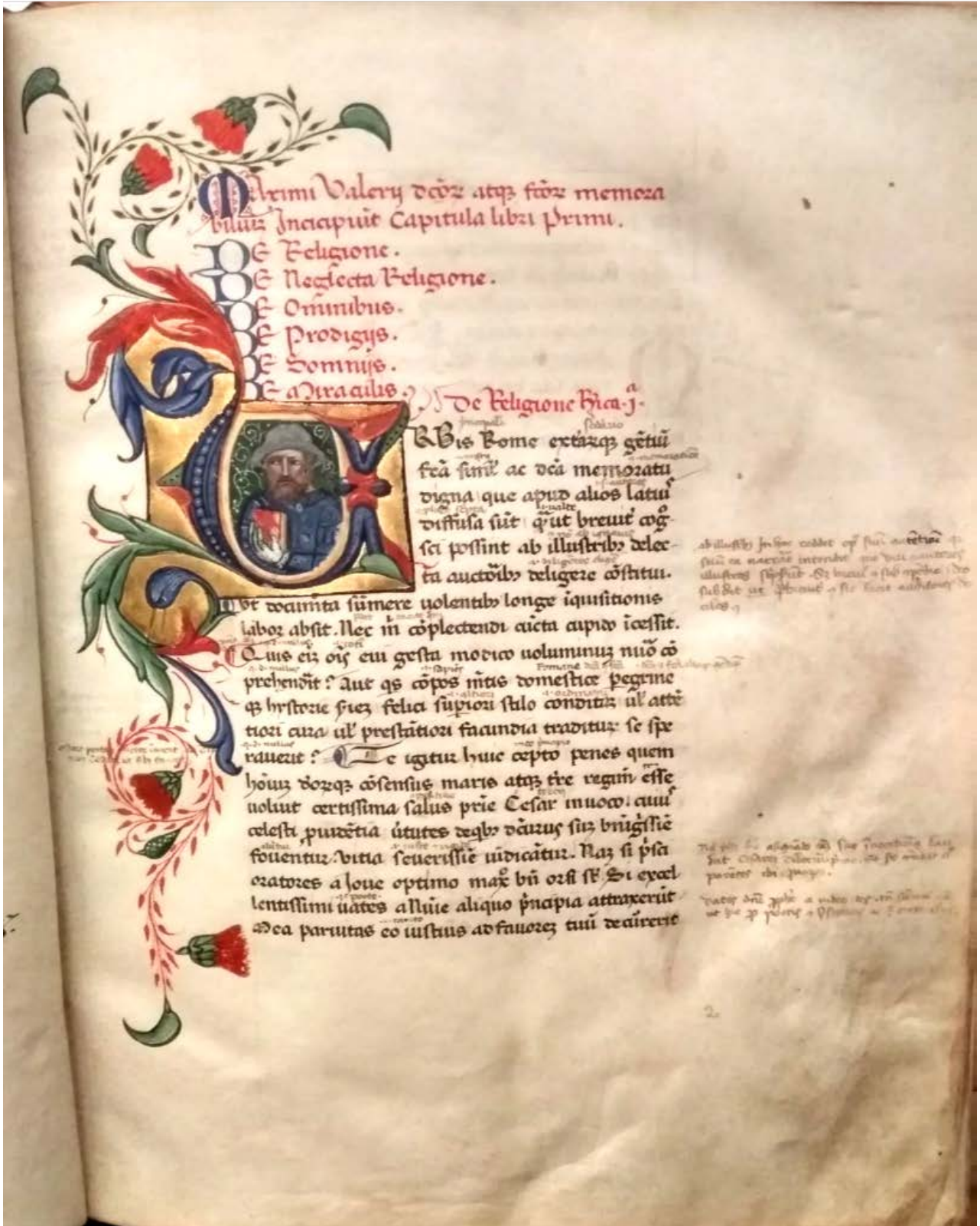
115a. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Strozzi 59 (f. 1r)

Perpetus, Pectus & alius qui se
 esse filium Strozii qui marianus
 fuit sibi nimis creditum est.
Quidam trebellius cal
 ca ueniens iudicium a sebat se fuisse
 filium Clodii qui fuit aduiter uxoris
 Celsae & petebat eius hereditatem
 & habebat fraudem totius iuris si existeret
 omni iudicium fuit repulsus. Iustus
 et equus yronice.
Nullo tempore quo Sulla gulez
 habebat rem p. muenus & unus
 annus Sulle qui interuuit domi
 cu assidionis et dicebat se esse filium
 eius et expulit iustus filius illius
 & usurpauit bona & possedit do
 nec uixit Sulla. Et mortuo domi
 regum puenisset ad manus Ce
 saris Augusta nullus est marcus
 & illi mortuus.
Dum aug. moraretur apud
 mediolanum una mulier putauit
 se aspectu eius et assebat se esse
 quandam sibuna que igne motua
 fuit et petebat eius bona s; re
 pulsa fuit ab aug. tractus eius
 i. similitudo aut cohortus.
No q. filius cesar semp tenuit
 quingentos germanos ad custod
 ias eius et sic omnes imperatores eos
 huerunt.
Quando Augusti iuuenis
 est unus qui fingebat se esse ara
 them regem Capidoac qui fuit
 interfectus ab antonio uolebat re
 quiri s; aug. fuit eu mactari
 imminens. i. in sistens. Noen q.
 valerius usus est magna cautela
 q. in cepit libru alaudibus iulio
 pio & augusti. & commendationes
 habere dixit q. erat similis cesari
 et aug. Nunc fuit q. mediceo
 iustitiae cesaris et augusti. am.

Expliat expositio sup valeio
 maximo. Et magis Be
 nuegnituz, deymola e
 ximuz historiographu.
 quaz scripsi ego iacob
 petrom de cinglo ano
 domi mccccxx. die 18.
 mensis octobris. 13.

115b. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Strozzi 59 (f. 150v)
 sottoscrizione di Iacopo da Cingoli

116. Firenze, Biblioteca Medicea Laurenziana, Strozzi 60 (f. 2r)

117a. Firenze, Biblioteca nazionale Centrale, II.I.86 (f. 1r)

ficata lumen a salutenole nemedio solamē
 te dellerba diuina dicitamo nōsolamēte
 colēne mani q̄ si de come ac māgato
 il dicitamo scōdante caica delafidra lafice
 ta elroffico. **Q**uero p̄dx ac noluto lana
 tura dx nellifola di Cyfalonia cōno fia co
 fa dx tuca limāfuen dimelidhi animali
 fagm luogo colbre dellaqua fitolcano la
 fere. Inq̄lla vfola lamagio: pte dellāno abx
 ca apta nēcūono iluēto q̄ i quel moto lafere
 fpegnono. **Q**uero p̄dx a Crotonē nelcē
 pio di Junone lacama ac cōceduto lanatura
 dx uita lafere lacu cenere pneuno nēto
 fimuone. **Q**uero p̄dx lamatura uolle dx aud
 fe unacqua imacedonia cumalra i cāpo Ca
 leno capiera diuino si dx luomini fene iue

No dōbiamo p̄fegure q̄ste cofe cō buano.
 memoua q̄ nō cōmarangiarfene. Con
 q̄dōta cofa dxeno fappiamo dxlanatura ac ac
 q̄ftato molto dilicta appello delafie duno
 la ifimra finea digenere tuere leofe. Et p̄
 dx leofe lequali recchiamo ozi auigmo fo
 pa lufara ragione. Ora faciamo mēcōne
 duno f̄p̄te delie atoluuo diligētēte q̄ co
 nemato fble fante. Quēti f̄p̄te dx f̄f̄f̄
 ca appo ilfume Balgrada fu uno f̄ḡande f̄
 p̄te dxelli uerana aliofte dactilio regolo du
 fare ilfume q̄mola f̄uoi. Et colagrā dillima
 fua lura diuozan auca q̄mola f̄uocāffan coln
 pauort dela corda. Et cōno fia cofa dxp̄ḡera
 re lāc nōfi potēte fozare alafpine elēno alla
 lito iteno cōualebra q̄conipellegrā mēto di
 f̄f̄f̄ fu mozo. Et auere lelegioni q̄bozōte
 deliofte p̄ue lozo p̄u terribile q̄f̄to f̄p̄te dx
 Caragine q̄plefoffe i r̄p̄ne delfuo f̄ḡue q̄p
 lopeffilētofo fiato delfuo carame cōamina
 to ilpacē d̄iteno fumato f̄di ilcāpo romano.
 Et d̄ic dx ilcauo di q̄lla f̄iera fu mādato a
 roma cōfōma diligēta. ilq̄le em lūgo. dx p̄d̄i.

- ¶ Rubrica de capiteo del libro secōdo.
- ¶ De la dinamēta itchi. Cap. J.
- ¶ De la maestra mēto del aguerre. Ca. ij.
- ¶ De la ragione del r̄f̄f̄. Ca. iij.
- ¶ De la fama cōf̄e. Ca. iij.
- ¶ De la maestra. Ca. v.
- ¶ Libro secōdo. De la dinamēta itchi. Ca. J.

Po dx l̄o dx nora
 ta lancia q̄p̄tēf
 fima fignoa dela
 natura comicero
 iltracato nelhoz
 dinamēta itchi
 q̄memocouli fi
 dela m̄a atate co
 me delaloz genti
 po dxelli ebifagno
 d̄iconofcē lupia

pij diq̄f̄ta uita laq̄le noi memamo beata fce
 to latimo p̄iap̄e acōo dx ilf̄p̄to diq̄lli dx
 dinamēta alama cōf̄i ḡouū al̄p̄f̄cē cōf̄hū.

Appo h̄iūchū nōsolamēte, nēfaci delarepub
 blica ma itēz nēfaci delafenali p̄fōne nōfi
 fuaa alama cōf̄i f̄cipama nōfene p̄cēffe p̄
 tiro paugario q̄p̄q̄lo cōf̄hūe i q̄f̄to tēpo dx
 q̄ fi itomētono luaguratoz nēmatomoni
 liq̄li mammoni auēgia dx cōffan f̄iano d̄ic
 carli paugario apoi e cōgi uf̄p̄ato ilnoie
 dellāica uif̄ica. **L**efemne f̄cēcō nellecto
 collozo marit̄ guacēto p̄f̄ignauano laq̄le
 uif̄ica p̄f̄oē dalcōuio regluomūi alcōuio
 delid̄y po dx nelcōuio di Jōue elli f̄tana nel
 lecto. Junone q̄ q̄mueria i f̄ḡole cōmano
 laquale generatione dir̄ḡatēca lan̄a cōte
 p̄u diligētēte off̄era i cāp̄i d̄olio dx nel
 le cōf̄e ip̄ao dx q̄f̄ta d̄ctōna p̄u f̄ap̄tēne
 a f̄iēta d̄ctōy dx delcfemne.

Quēlle f̄onime dx f̄urono cōcēte dimanar
 fi una fola uolta erano honozate d̄icōna
 d̄ic̄f̄tate po dx elli f̄tana uano dxlanimo
 diq̄lla tōna f̄offe itero cōchiarā f̄cē ilq̄le p̄f̄a
 dx p̄duto auca illecto delafua uiḡante nō
 f̄apea ufare ap̄u matrimony. **C**reēdo dx il
 puare molta matrimony f̄offe f̄egno talama
 f̄p̄ca nōlogēama. **P**armēto d̄ima
 t̄m̄omio tramanto q̄mōḡle talob̄d̄if̄ica
 mēto delan̄a atate i fino a cl̄am̄ nōera
 f̄hato nelluno. **A**u f̄p̄no carbilio fu ilp̄i
 mo dx lafao lamaḡte p̄della nōmenaua
 fiḡuoli. **I**lq̄le auēgia dx p̄areffe el̄er mof
 fo p̄cōp̄etiole ragione. **I**mp̄t̄ro nōf̄i f̄icā
 n̄p̄chione po dxelli ḡaudiuano dxeno i uo
 uca ef̄e p̄u caro il̄if̄tēno dauet fiḡuoli
 dx laf̄te delmam̄omio ma acōo dxlono
 re teleōne f̄offe p̄u f̄iario p̄f̄em̄mēto di
 uiḡagna ad̄hūque f̄in d̄iamana d̄itōna nol
 li era cōceduto d̄ap̄rellaria acōo dxlanuolē
 ta māno filoffenffe d̄icōcare l̄alt̄ru calh
 diappi. **L**efemne romane p̄āico nōcōno
 facano dx f̄offe v̄no acōo d̄elle nōd̄if̄ar
 reff̄ero i alamo d̄if̄noze ip̄o dx ilgr̄udo dela
 f̄p̄er̄ica delamo culato d̄ef̄e p̄rimano ala
 d̄if̄p̄ca l̄uuna.

Naxa acōo dxaloro c̄f̄tate nōf̄offe il
 f̄aura cōm̄da ma f̄offe tēp̄ara cononēto
 cōnāmēto d̄icōf̄em̄to d̄em̄anti af̄uano au
 ro ab̄deuolemēte q̄mōta p̄p̄p̄e plaquale
 cofa f̄uaf̄e lozo p̄fōna p̄u cōnata q̄l̄ic̄p̄elli
 cōfōma diligēta lauāto coln̄o facuano ri
 luāt̄. Allora l̄ic̄chi d̄ineuno nō ḡuarauano
 l̄alt̄ru mōḡli ma p̄am̄tēte cōignale uiḡgn̄
 ḡuarauano honētamēte q̄cōfi nolano el̄ere
 ḡuarate. **Q**uāte uolte it̄a m̄anto q̄mōl
 ḡie it̄em̄na alama q̄f̄ione ad̄mano nēd̄e
 pio delata d̄iamata p̄uaca m̄anto dxipala
 cō eum i fieme f̄if̄and̄l̄uano q̄lo d̄enolei

App̄mo libro e d̄if̄t̄o p̄v̄. ap̄p̄oli. t̄m̄en d̄iāle cofe d̄ic̄hōm̄m̄ f̄o
 renū ad̄io d̄elap̄ena dx f̄equim̄ d̄if̄i cōf̄i d̄ d̄iāle cofe h̄ep̄o p̄m̄ḡi
 agluomūi p̄uūli m̄ōi q̄ f̄iō f̄ex uoleno regnāre po d̄elap̄o d̄ep̄
 af̄e f̄ono d̄a d̄ip̄ore cōa q̄ f̄iō l̄ib̄o d̄elē lego q̄ d̄iāle cofe dx r̄p̄l̄o
 areff̄ero l̄ib̄o human̄i d̄elē m̄ente dx n̄cōf̄ic̄e cōx el̄e gl̄iōm̄
 i auroente. **L**uena molte cofe i q̄f̄to l̄ib̄o h̄e cōte loct̄e p̄ar̄ole
 u i nō regie d̄ef̄e f̄oip̄e d̄if̄ḡat̄e aut̄e d̄aloca p̄oēf̄i uēd̄e d̄ep̄
 mo gr̄udo d̄roma acōme f̄r̄p̄e cōme d̄if̄e cōme r̄ep̄o uēd̄e
 l̄alt̄re d̄af̄ōm̄a d̄elromano ip̄o m̄o d̄e l̄elle cōm̄e uolē d̄ep̄
 quel p̄ero luemo l̄id̄y nauer̄ero i uida. **L**uena cōm̄f̄oē
 me d̄ic̄e f̄ul̄f̄o d̄i d̄ip̄ḡoro l̄m̄ō nelquale f̄h̄o cō al̄p̄e d̄i
 leno c̄l̄eti p̄uēd̄ero l̄ene regie d̄ f̄oip̄oua t̄m̄o d̄i d̄iō d̄m̄e q̄
 ma c̄af̄ia.

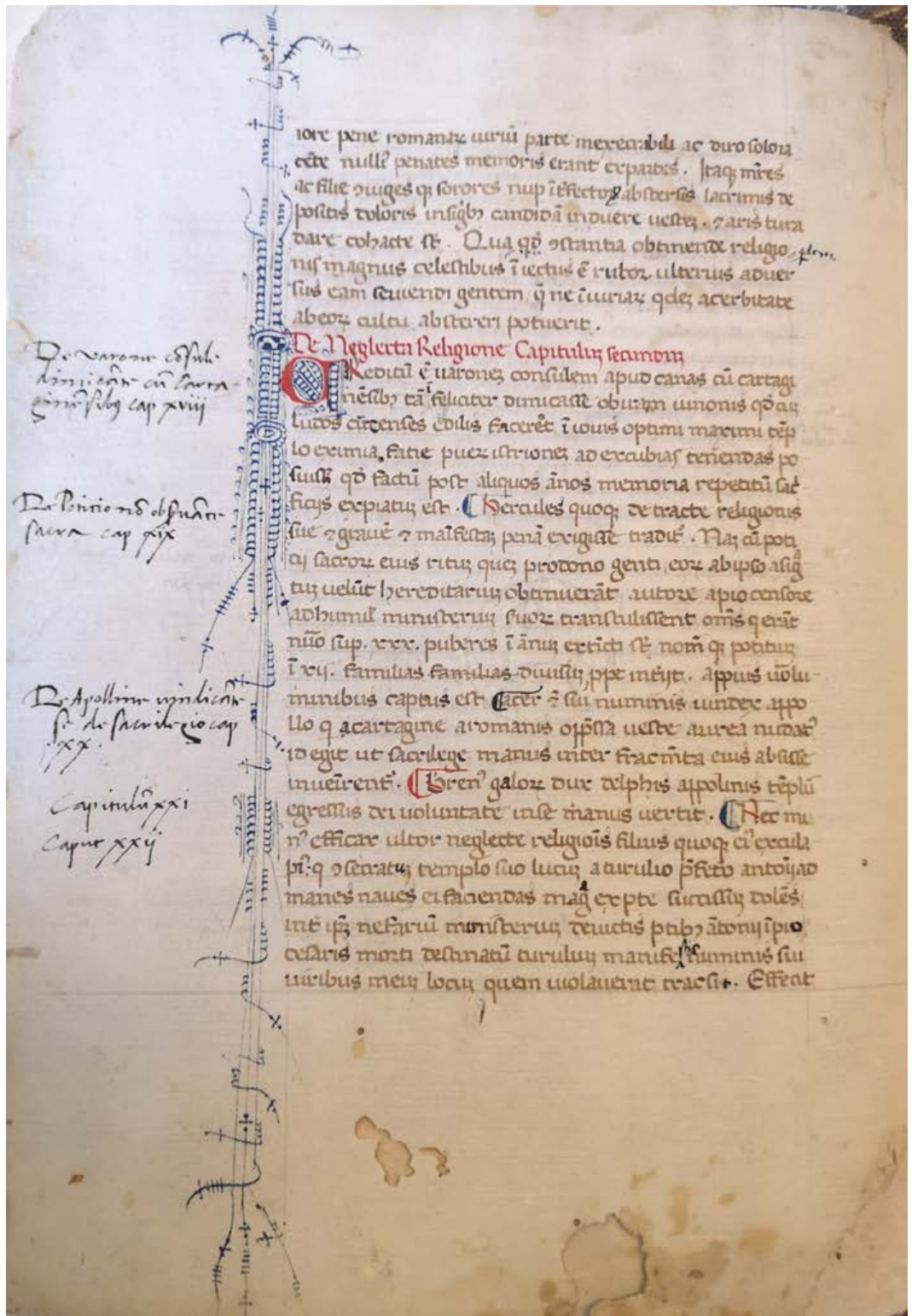
117b. Firenze, Biblioteca Nazionale Centrale, II. I. 86 (f. 8r)

Alexi Maximi Factorum & Dictorum Memorabilium adti
 berium adrem **C**oncipit liber primus **C**ereligiene
Napont capitulo primi libri **C**enegetia religione **C**e
 omnia **C**e prodigijs **C**e sompnijs **C**e miraculis **C**eremoni
 um **C**oncipit feliter deo auxilio

Rebus Rome exterarumq; gentium facta simul
 ac data memoratu digna, que apud alios latius
 diffusa sunt, q; ut breuiter cognosca possint ab il-
 lustribus electi auctoribus deligere conspiciunt, ut
 documenta sumere uolentibus longe in quisi-
 onis labor absit. **N**ec mihi cuncta comple-
 cendi cupido incesse. **Q**uis eni omis eui gentis modi-
 co uoluminum nio comprehenderit, aut quis compos-
 mentis domine preterine q; historie felia superiorum stilo conditam se-
 rem uel attentiori ara ul' prestantiori facundia traditurum se se-
 rauerit. **T**e igitur huic cepto penes quem hominum decorum q; con-
 sensus, mans' atq; terre regimini esse uoluit, ceratissima salus patrie. **C**e-
 sar in uoco. **E**ius celesti prouidentia uirtutes, de quibus dicturus sum
 benignissime fouentur. **V**ita seuerissime iudicantur. **N**am si prius
 emittit a ioue optimo maximo bene orsi sunt. **S**i excellentissimi patet
 ad aliquo uicinit' pnapia traxerunt, **M**ea paruitas eo iustus ad fa-
 uorem tuum de currit, quo cetera diuinitas opinione colligitur tua
 presentia fide paterno, auiq; sideri par uidentur, quorum eximo
 fulgere multas cerimonys nostris in elite alacritatis accessit. **D**eos
 reliquos accepimus, **C**esares dedimus. **E**t qui initium a cultu
 decorum petere in aio et de conditione eius summam dixeram.

Ceremonie.
 Aiores statas, solennesq; cerimonias pontificiam sca bene-
 gerendarum rei auctoritate, augurum obseruatione, Apou-
 nis predicatione uatum libris portentorum depulsis, et uis-
 disciplina ex phari uoluerunt. **P**risto enam in stituto, **R**ebus diuinis
 opera datur. **C**um aliquid commendanduz est, precatione. **C**um ex po-
 stendum uoto. **C**um ex soluendum gratulatione. **C**um in quarendum ex-
 as ul' sortibus in partito. **C**um solenni ritu peragendum sacrificio
 quo enam ostentorum ac fulgurum denuntiationes procurantur.
Antum aut studium antiquus non solum seruande, s; etiam am-
 plicande religionis fuit. **V**t florentissima tum et opulentissima ci-
 uitate. **D**ecem principum filij Senatus consulto, singulis etruie-
 populis perapiente sacerorum discipline gratia naderentur. **C**eteri
 q; qua more Greco uenerari in stauerant, sacerdotem a uelut ai-
 id oppidum nondum ciuitatis accepisset nomen. **C**alarariam pe-
 trent, uel ut alij dicunt Calyphena, ne dee uentus rimbis perita

iore pene romanarū iurū parte mercedabili ac duro soloni
ceterū nulli penates memoris erant ex patres. Itaq; mires
ac filie viuges q; sorores rup i effectoz absteris lacrimis de
positis doloris insigib; candidā inouere ueloz. zaris tura
dare cohaere st. Quā qd; ostantia obtinere religio.
nis magnus celestibus i uectus ē rutor ulterius aduer
sus eam seuendi gentem q; ne i iuriaz qdes acerbitate
abeoz cultu absterem potuerit.

De Neglecta Religione Capitaliz secundū

Deditū ē uaronez consulem apud canas cū cartagi
nētib; tā salutar dūmicatū obuzim uionis qd; au
tuos circenses ebilis faceret i iouis optimi maximi dep
lo eximia. Etne puez istrionez ad excubias tenendas po
sultū qd; factū post aliquos ānos memoria repetitū sit
fiays expiatū est. Hercules quoq; de tracte religionis
sue z graue z malfactū; pūā exiguat tradit. Na; cū pot
ay sacoz eius ritū; que; pro dno genti eoz ab ipso aliq
tū uelut hereditariū obtinuerāt. autore apio cenfore
adhumil ministerū suoz transulissent omis q; erāt
nūō sup. xxx. puberes i ānu; certici st. nom q; potū;
i xy. familias familias diuiliū ppe inēyt. Appius uolu
mibus captus est. Ceter z su numeris uinder appo
llo q; acartagine a romanis oppōnā ueste aurea nuda
id egit ut sacrilege manus uicer fracmēta eius abate
inuerent. Bren' galoz dux delphis appolinis tēplū
egressus dei uoluntate uice manus uertit. Nec mi
n' efficax ultor neglecte religionis filius quoq; c' exca
pi. q; oleratū; templo suo lucā; a turulio pfero antoyad
manes naues ei faciendas mag; ex pte succallū; dolēs
int; q; nefariū ministerū; reuictis pab; ātony ipio
cesaris morti destinatū turulū; maris; huminis sui
uiribus meū; locū; quem uolauant; traxit. Effrat

*De uaronez consulem
dimicant cū cartagi
nētib; cap. xviij*

*De pūā z graue z malfactū;
pūā cap. xix*

*De Appio uolū;
mibus captus est
cap. xx*

*Capitulum xxi
Capitulum xxij*

120. Firenze, Biblioteca Nazionale Centrale, Landau Finaly 125 (f. 1v)